

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKI DAGBLADET

Laupäeval, 27. jaan. 1973

Nr. 7 (3795)

15. aastakäik

Vietnami relvarahu USA-Hanoi rahul Kartused Saigonis

Nixoni erisaadik Henry Kissinger ja Põhja-Vietnami esindaja le Duc Tho kirjutasid Pariisis alla lepingule, mille kohaselt Vietnamis jõustub relvarahu 60l vastu pühapäeva. Rahuleping ise on peaaegu identne sellega, mis eksisteeris juba möödunud aasta oktoobris. Nüüd on aga lepidud kokku järeilvalvekomisjoni suurus, kusjuures see oleks 1160 meest. USA nõudis alguses 5000 järeilvalvajat, Hanoi leidis, et 250-st jätkub. Seega on tegemist kompromissiga.

Alguses nõudis USA ja eriti Saigoni, et põhja-vietnam viiks praeguse Lõuna-Vietnami territooriumilt välja oma väeasid. Nende suuruse kohta õigeid andmeid ei ole, kuid oletatavasti viibib Lõuna-Vietnami pinnal umbes sada tuhat Põhja-Vietnami sõdurit. Rahulepingu lõplikus versioonis aga seda kontingenti ega selle evakueerimist üldse ei nimetatagi.

Lepingu tähtsamatest punktidest võiks vee nimetada artiklit, milles konstateeritakse, et nii USA kui Hanoi respektiivsed Lõuna-Vietnami õigust enesemääramisele. Kuid ühtlasi antakse eksistentsiõigust ka FNL-

ile ehk Lõuna-Vietnami provisorsele valitsusele. Seejuures peavad mõlemad pooled moodustama nõukogu, mis peab läbi viima rahvusliku lepitamise protseduuri ja riikliku ühtluse.

Kuna aga lepingus ühtaegu märgitakse, et Vietnam on üks riik, et praegune piir on provisorne ja et maa taasühendamine toimub järk-järgult, siis märgivad poliitilised vaated, et "võrrand on ikka veel lahendamata". Kardetakse, et sõda pole veel sugugi lõppenud, vaid pärast ameeriklaste lõplikku lahkumist see jätkub Saigoni ja FNL-i vahel, ja seejuures Põhja-Vietnami kaasabil.

Märgitakse, et mõlemad Vietnamid režiimid on teineteise suhtes lepitamatud: põhjas on kommunistlik diktatuur ja lõunas samuti diktatuur, kuigi viimast paberil nimetatakse demokraatiaks. Kõrvalmõeldus on üldse mõlemi poolte prestiiži ja ka vaenutegevuse sihid üldiselt. Praegune olukord on siiski status quo, sama mis valitses enne sõda.

Saigonis vaadeldakse lepingut skeptiliselt ja kartusega. Nenditakse, et leping on "Tricky-Dick-Nixoni" järjekordne trikk või hooalus-pookus, millega USA enamvähem päästab oma nio ja saab lahti ebapopulaarsest sõjast, kuna Saigon jääb üksik.

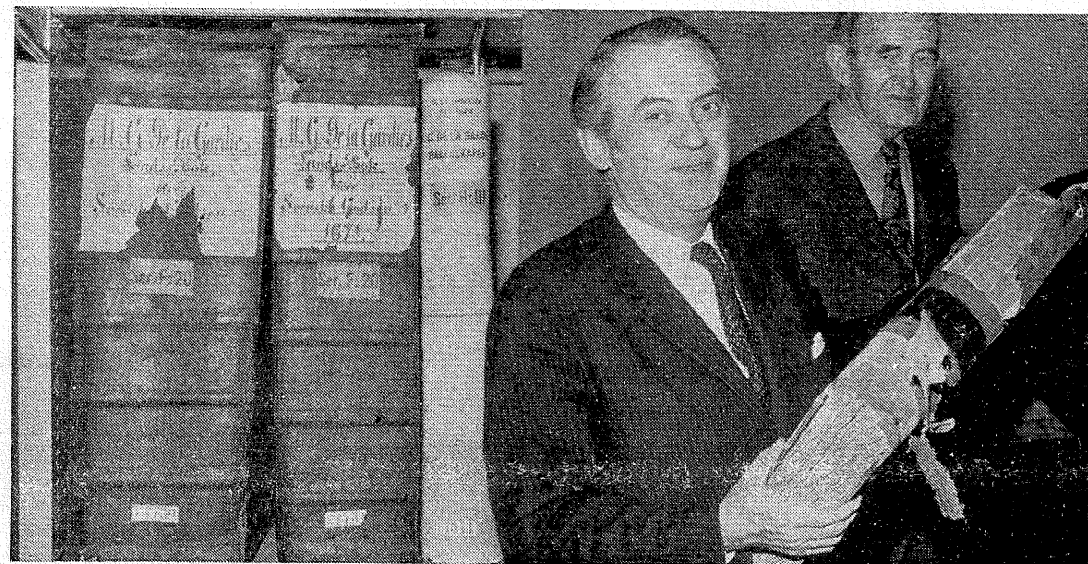
Leping näeb ette USA vägede täieliku lahkumist 60 päeva jooksul, samuti baaside likvideerimist. Samuti lubab USA, et ta edaspidi ei angazheeri end sõjaliselt ega astu vahele Saigoni sisenasjadesse. Võrreldes vabad lahkuvad ka Laosist ja Kambodžast. Põhja-Vietnam vabastab USA vangid, kuna Lõuna-Vietnamis kinnipeetavate vangide probleemi lahendamiseks ja FNL ühisele.

Nixon sai eestlaste PIIBLI

NEW YORK (VES) — Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides juhatus otsustas president Nixonile kinkida tema teise ametiaja alguse puhul äsjailmunud Suure Piibli kui eesti maapaguluse kirjutustegevuse suurteose.

President muidugi eestikeelset piiblit lugeda ei oska, kuid see paigutatakse koos teiste kingitustega, ja ametisseõnnistamise dokumentidega Nixonile mälestusraamatukogusse, nii nagu see on kombeks Valges Majas. Piibli esilehele kirjutati vastav pühendus.

Kingituse andis isiklikult üle Rahvuskomitee esimees Ilmar Ploor, kes kutsutud külalisena osa võttis presidenti ametisse seadmise tseremooniast 20. jaanuaril. President võttis ta isiklikult vastu eelmisel päeval.



Riigiarhiivar Ake Kromnov tutvustas isiklikult Balti sümposionist osavõtnuile balti ajalooliste arhiivide näitust, mis avati seoses sümposioniga ning on avatud 31. jaanuarini. Pildil demonstreerib ta üht vanu ürikut, mis läheb restaureerimisele arhiivi spetsialistide kätte. Vasakul vanad Magnus de la Gardie mõisate maa- ja arvepildid (BPL-foto Lepper).

Balti viljakas KOOSTÖÖ Riigiarhiiviga

Baltikum kerkis hetkeks tulipunkti seoses Rootsi Riigiarhiivi Balti ajalugu käsitleva näitusega, mispuhul ka suurlehed dagens Nyheter ja Svenska Dagbladet pikemalt puudutasid Eesti ja Läti minevikku ja rasket saatust — Svenska Dagbladetis kirjutas Alf Åberg reedel ja Dagens Nyheteris signatuur Jolo laupäeval, mõlemad sümposionist käsitluses. Erakordse väljapaneku korraldamise põhjuseks, mis võimaldab avalikkusel näha riigiarhiivi erakordselt rikkalikke arhiivide Rootsi Läänemere-naabrite kohta, oli üht Riigiarhiivi ja Balti arhiiva, oli üht Riigiarhiivi ja Balti arhiivi ühine sümposion Balti arhiiviküsimustes, mis toimus reedel, 19. jaanuaril uue Mariebergelli asuva Riigiarhiivi hoone konverentsi-saalis.

Sümposionist võtsid osa eestlased, lätlased ja leedulased ja selle avas Rootsi Riigiarhiivi juhataja riigiantikvaar Ake Kromnov isiklikult, ant-

des ülevalte rootsi arhiivindusest üldse. Balti arhiivist, Balti instituutid ja koostööst rootsi teaduslike institutsioonidega refereeris Balti Insti-

tuudi esimees fil.dr. Bruno Kalnins, Balti arhiivide Riigiarhiivis andis ülevalte esimees arhiivar Nils Holm ning arhiivinduse meetodidast ja praktilistest probleemidest kõneles dotsent Ingemar Carlsson ja Balti poolse arhiivar Ago Pärtel.

Teatavasti on Rootsi Riigiarhiivi ja Balti Arhiivi vahel sõlmitud kokkulepe, millega Balti arhiivi poolt kogutud ja korraldatud materjalid lähevad hoiule riigiarhiivi. Hoone on uus ja see on ülimõeldus ning kaljusse lõhutatud arhiividealaadid "ajahambakindlad" — maa alla läheb hooneist 6 korrust, maa peal on ainult neli. (Vaata artikleid siselehekülgedel.)

Kommunistid võltsisid BEE voldiku

Viimasel ajal on Eesti okupandid käibele lasknud ühe uue võltsingu. Nimelt on Rootsi tekkinud Eestit tutvustavad voldikud täpselt samas väljuses, kui neid mõni aeg tagasi koostas Rootsi Eestlaste Esindus jagamiseks rootslastele informatsiooniks koduma mineviku ja saatuse kohta. Muidugi on aga sisu radikaalselt muudetud nõukogude propagandaaks.

Eestit kujutavad pildid on samad ainult Tallinna Vabadussõjas langenud koolinoorte mälestusmärk on välja vahetatud Irboskasse püstitatud hukatud kommunistlike tegelaste mälestussambaga.

Ka pealkiri "Resan till Tallinn"

kan bli en upplevelse" on sama. Juured on lisatud veel pilt "Vira" hotellist. Kriitpaber ja kirjad on identsed.

Kui aga Rootsi Eestlaste Esinduse voldik kõneleb Eestist kui iseseisvast riigist, kes oma enesemääramist kaitses Vabadussõjas, mis lõppes Tartu rahuga ja Eesti-N. Vene rahuga, milleles Moskva tunnustas "igaveseks ajaks" seda iseseisvust, millist lepingut aga vene kontrahent ei pidanud Eestit uuesti okupeerides a. 1940, siis võltsing jutustab, kuidas eestlased oleval 29. nov. 1918 välja kuulutanud eesti töörahva kommuni iseseisva riigina, millele aga kohe "okupatsioon 22 aasta kestel" kodanuid. Nüüd oleval aga võim taas rahva päralt jne.

Nähtavasti oli Rootsi Eestlaste Esinduse voldiku okupantide välistegevuses irriteeriva toimega.

17-aastane 10 a. vangi

MOSKV A(EPL) — Ülemkohus Leedus mõistis kümneks aastaks (60)laagrisse 17-aastase nooruki Ricardas Truskaskase. Tema oli üks nendest leedu noortest, kes osalesid aasta maikuus toimunud sümposionist osa võttis.

Kahheksa tänavarahutustest osa võtnud noort mõisteti eelmise aasta oktoobris kolmeks aastaks vangi. Kui otsus nende kohta langetati, siis ütles kohus, et "ühe huligaani kohtuasi tuleb eraldi arutusele, kuna teda süüdistatakse veel võimalikus vägistamises."



Külastage
EESTI MAJA
WALLING 34-I

EPL 27. jaanuaril 1973

Rahu Vietnamis

Pärast 10-aastast sõdimist Vietnamis ja viis aastat kestnud rahuläbirääkimisi Pariisis on ameerikalased jõudnud nüüd rahuni. Eeskätt ameerikalased, kuigi vormiliselt saavutatud kokkuleppe puudub ka teisi partnereid, Vietnamis omi võitlevaid pooli — kommunistliku Hanoi režiimi, viimasega intsiimse seoses olevat sissi-valitsust ja anti-kommunistliku Saigoni režiimi.

Kuidas rahuga pikemas ajaperspektiivis nende jõutegurite vahel jääb, on rohkem kui selgusetu ja ei tarvitse kuigi suur prohvēt olla, et enustada jätkuvat pinevust ja võimalik ka relvastatud arrete õienamist Vietnamis pinnal.

Kuigi Hanoi on järele andes tunnustanud Saigoni režiimi allakirjutatud rahuteksti, ei tähenda see kogemuste kohaselt kaugeleki mitte, et alles mõne päeva eest rõhutatud nõue kogu Vietnamis ühendamiseks ühe, s.t. kommunistliku valitsuse alla oleks päevakorralt sellega kadunud. Siin võib vaid meenutada, et näiteks Tartu rahu tunnustas N. Liidu kommunistlik valitsus "igaveseks ajaks" Eesti iseseisvust, kuid see ei takistanud hilisemat lepingu murdmist ja maa taasalistamist.

Kommunistidel on alati olnud aega oodata momenti, kui on pööratud olukorrale, kus vastupanu esutub liiga tugevaks. Ja selline moment ongi nüüd Vietnamis sõjas saabunud, mida alla kriipsutatakse eriti vaherahu läbirääkimiste käigus toimunud USA ülivõimas pommitusofensivi.

Seda pommitusofensivi on tõlgendatud kui eeskätt terroriaktisooni, aga näib, et see pidi vastastööle alla kriipsutamise, et nende selja aega seisavast suurelt lihtsast N. Liit ja Pekingi-Hiina, ei ole valmis Hanoi'd ka selle hetkel muuuga abistama kui taktikaliste protestidega — mõlemal suurrüügl on nimelt teised, kaugemad plaanid käigus omavahelises võitluses, kus just USA mängib ülitähtsat rolli.

Samal ajal demonstreeris president Nixon, et ta ennast rahuldab mõistatada ei lase ainult läänlase leigisema lõõn Hanoi-sõbraliku meeleolust ja USA hukkamõistust. Ja tegi selgeks, et suurriik USA ei saa Vietnamist lahkuks kaotajana saba jalge vahel, nagu seda kommunistid ja lääne opinioongi nõudsid. Nii jääb tekkinud olukorras mulje, et vaherahu ja sõja lõpetamise otsustasid ühtlasi Hanoi taga seisvad jõud.

FNL, mida on kommunistliku nn. vabastusliikumise nime all esile lükatud, on ju ainult källasfiguur nendele 14 Põhja-Vietnami diivisile, mis Lõuna-Vietnamis on võidelnud mitte ametlikult: sest Hanoi ei ole kunagi olnud kunagi võtnud regulaarvõrde kohalviibimist.

Kommunistliku poole järeleandmine lõppkokkuvõtteks on nendel asjaoludel kujunenud suuremaks kui võis oodata, kuna kadunud on nõue Saigoni valitsuse kukutamiseks ja intermiinvaltsuse moodustamiseks, kus oleksid sees ka kommunistliku poole esindajad ja kes valmistasid ette maa ühendamist.

Kui nüüd räägitakse rahulikust ühendamisest, siis on kõigile selge, et sellel teel seisab ees arvutud tõkkeid juba ideoloogilisel. Nii võib uskuda, et kogu konflikt puht-realistlikult võttes on taas viidud sinna punkti: kus ta oli paar aastakümnet tagasi ja kus algas kodusõda kommunistide ja mitte-kommunistide vahel.

Ühendamine saab nimelt toime tulla vaid siis, kui üks poolest alla vannub või hävitatakse.

President Thieu'd intervjueris alles mõne päeva eest USA ajakirjas New Republic itaalia vasakpoolne ajakirjanik Oriana Fallaci, kes on tuntud senini Hanoi ja FNL-i liini kaitsjana. Pärast intervjuu ütles ta: "Ma arvan, et oleme Thieu seisukohti hinnanud valesti". Thieu oli nimelt motiveeritud, miks ta ei saanud leppida Kissingeri ja Le Docheu vahel oktoobris kavandatud rahuplaaniga; "selle versiooni järele oleks Põhja-Vietnami punaväed jäänud lõunasse ja Vietnami valitsusse oleks pandud kommunistid".

"See aga oleks tähendanud tegelikult Lõuna-Vietnami ülevõtmist ja vähemalt miljoni mittekommunisti tapmist. Ärge unustage, millised veretööd toimusid Quang Tris, An Locis või teel nr. 1, mida nüüd nimetatakse "õuduste teeks".

"Meie ei ole võidelnud 18 aastat ega ohverdanud sadu tuhandeid sõdureid selleks, et lõunas jälle langeksid vähemalt miljoni inimese pead".

Thieu'l on uue rahu kokkuleppega nüüd võimalus vähemalt teoreetiliselt kaalida oma valitsuspiirkonna elanikke ja säilitada nende praegusi vabadusi, mis siiski on palju suuremad kui Põhja-Vietnami elanikel. Kogu rahu järelvalve-aparaatuuris jääbki Lõuna-Vietnam kõige olulisemaks teguriks, sest ükski kontrollkomisjon, ükskõik kui suur ta ka ei oleks, ei suuda tekkinud "lapi-süsteemis", kus Saigoni valitsusalus on kaetud FNL-lappidega, teostada efektiivselt rahu järelvalvet.

Jääb üle vaid, et pooled ise üksteise üle valvavad, mis muidugi ei ole mingi loomulik rahusituatsioon.

Indo-Hiina teised riigid, kus viimastel aastatel areng läks analoogiliselt Vietnamiga ja ka seal Hanoi vabalehesegamisega, ei kuulu kokkuleppele ja USA mängib tõenäoliselt seal edasi oma rolli, mis vähemalt esialgu balanseerib olukorda nii Vietnamis kui ka naabrite juures, lükates ka seal edasi pu-naste nn. "vabastustegevuse".

See aga ei tähenda muidugi, et Indo hiina tulevik oleks kindlustatud.

USA-le annab rahu sisemise konsolideerimise võimaluse. Seda on vaja, sest maa oli oma pikimat sõda peaaegu kaotamas just selle tõttu, et kommunistlikul poolel õnnestus ühtlasi USA opinioonis tugevama panna enda kasuks ja Washingtoni huvidesse.

Kunagi pärast kodusõda ei ole USA olnud nii lõhestatud. Et see on suurrüügl nõrgestav, on loomulik punkt. Selles mõttes tuleb loota, et juhtiv demokraatia taas enda suudab leida.

Kõrvalprobleem, USA ja Rootsi vahekorrad saab nüüd omakorda uue nio. Rootsi ametlik poliitika oli ilmselt veendunud Saigoni režiimi minemাপূർ্বhikimiseks, mis teeb ümberorienteerimise tülilaks. Kui aga kõigil õnnestub oma iseseisvust konsolideerida, siis ei ole kahtlust, et ümberorienteerimine on võimalik, umbes nii nagu see aegapidi toimus Kreeka diplomaatilise sidematega.

Tee on lahti ka vahekorradet parandamiseks USA-ga, mis omakorda võtab aega, kuna meeleolud on olnud küllaltki üleskõetud.

KLA

VÄLISKOMMENTAAR

INIMESD ja IDEED

Nõukogude Liit ei mõtlegi teha häirelendamisi lääneriikide põhioõndmisse Euroopa julgeoleku- ja koostöökonverentsi ettevalmistamisel — et inimesed ja ideed võiksid vabamalt liikuda üle piiride. Mitme poolelised läbirääkimised Helsingis olid mõõdund aasta novembrist vaevalt käiku läinud, kui Nõukogude kommunistliku partei häälekandja Pravda tõstis hädakisa, et oma ettepanekuga taotsevat lääneriigid ainult seotada enesetele võimalusi kommunismimaade "sisseajadesse vabalehesegamisteks".

Moskva välispoliitiline ajakiri Novoje Vremja seletas omalt poolt, et "Ideoloogiline võitlus" Ida ja Lääne vahel pidavat jatkuva ka tulevikus, mis koosneb om vahel vaenulikest vähemalt nii kaua, kui ühiskond lükkabidest". See pärast pidavat N. Liit rõhutama oma suveräänsust ja riikide kohustust mitte vahele segada üksteise sisseajadesse.

Tänuv jaanuari algul võitis Pravda küsimuse uuesti ühes artiklis, mille autoriks on nõukogude tuntud kommentaator Zhukov. Tema sõnade

kohaselt on lääneriikide ettepanek inimese ja ideede vabamaks liikumiseks lihtsalt "hüüamatu", kuna seda olevat võimalik ära kasutada "õones-tavaks tegevuseks". Lisaks sellele hukkamõistude tsitserib Zhukov järgnevalt parteijuhil Brezhnevi avaldust, et N. Liit olevat valmis laiendama turiste vahetamist, avardama avalikke kontakte, noorsoo kokkutuleku ja inimeste kohtamisi kultu-sel alal.

Oma seisukohta õigustas Brezhnev respektiga N. Liidu suveräänsuse, seaduste ja kommete vastu ning pöhimõtte riikidevahelises elus mitte vahele segada üksteise sisseajadesse.

Värskeim versioon on Nõukogude reaktioon lääneriikide ettepanekule mõnevõrra muutunud rangemaks. Zhukov on teatavasti kaue-mat aega seisnud lähedas ühenduses Kremli ja ei kirjuta midagi oma-pead. Ta väidab nüüd, et lääneriigid nõuavad "ideoloogilist sulailma" sotsialistlikkudes maades. See aga tähendavat "lubamatut vabalehesegamist nende sisseajadesse".

Sellest peab järeldama, et N. Liidu kategooriline vastus lääneriikide ettepanekule inimeste ja ideede vabamaks liikumiseks tõotab kujuneda komistuskiviks Euroopa julgeoleku- ja koostöökonverentsile, mille ettevalmistavate läbirääkimiste teine voor algas hiljuti Helsingis pärast pühade vabaeaga.

Nõukogude obstruktsioonipoliitika taotleb ilmselt kõigepealt julgeoleku kindlustamist nii temale enesele kui tema asendile Ida-Euroopa ilkestatud rahvaste ülemvalitsejana. Sellele osutavad Helsingi läbirääkimistel vene-laste poolt esitatud ettepanekud "hoi-dumiseks vägivalla kasutamiseks", "rahulikuks koostööks", "mitte-vabalehesegamiseks teiste riikide sisseajadesse" ja "Liitunud Rahvaste Orga-nisatsiooni toetamiseks".

Kõik see ei tähenda aga mitte midagi, kui tegemist on "sotsialismi kaitsmisega" kurikula Brezhnevi-doktriini kohaselt. Oma tagamõtte on ka nõukogude versioonil koostöö küsimustes. Lääneriigid asusid aegasti seisukohale, et täiendavalt koostöö peab lähtuma inimeste ja ideede vabast vahendamist üle piiride. N. Liit ei või sellega leppida muidu kui see ei sünni nõukogude arusaamise kohaselt.

Inimeste ja ideede vahetamise probleem teeb N. Liidule sadorah-kem muret et suurim õht nõukogude-süsteemile tuleb mitte ainult läänest. Kremile tekib üha rohkem peavalu raudesriide taha suletud rohkearu-liste rahvaste rahulolematust kommu-nistliku diktatuuriga. Teatavasti ta-vatsetakse küll mitmesuguste täht-peade puhul ametlikult kiidelda ühiskondade rahvaste sõprusest, nen-de ühtlusest, sõltumatusest ja suve-riäänsusest.

Agar rahvad, kes on alistatud kommu-nistlikule režiimile nõukogude relvastatud jõudele abli, ei lase en-nast petta. See käib mitte ainult rah-vaste kohta, keda Nõukogud ilkestasid Teise maailmasõja keerises. Brandiks pole ka need paljud vähemusrahvus-est, kes juba N. Liidu loomise algul sattusid kommunistlikku rahvaste-vanglasse.

Stalin püüdis lahkkelisid likvideeri-da deporteerimistega ja tervete rah-vaste hajutamisega ümberasustamise teel. Stalini võimujärglased on ette-vaatlikumad, kuid need on ühtlasi küllalt põhjust tunda muret tulevikul pärast. See aitab loomulikult seleta-da, miks Kremli võimurid peavad tõrjuma lääneriikide ettepanekut in-mest ja ideede vabamaks liikumiseks üle piiride. Vabaduse õhk väl-jast suurendaks paratamatult niigi õrna olukorda N. Liidu sisemaal ja tema salasriikides.

A.K.

misel. Tausatud on kõige pakilise-mad kulud, kuid on veelgi kohustu-si, mida pole suudetud etteellimis-tel saadud tuludest tasuda.

Eesti naised, noorikud ja neidul Koi teist mõni veel pole omanud seda raamatut, tellige see, keas enesele või väärriks kingituseks, saades selle eest vastu väärtusliku must-ritekogu. Raamat sobib kingituseks ka muulastest sõpradele, kui vae-vaks võtate märkide seletused tõlki-da.

Aidake uute tellimistega raamatut väljaandjail kanda omale võetud ko-hustused. Raamatu hind on nüüd Rkr. 25,-, mis ju nüüdsel ajal sei-peatks kohutama kedagi, arvestades eriti näit. Rootsi raamatuhindadega ja rahavääriluse madalasehuse.

Raamatut saab tellida "Trilnu" pea-toimetaja pr. Vera Poska-Grünthali kaudu, Torsviksvägen 29, 181 34 Lid-ingö. Loodan, et mu hääli ei jää mit-te "hüüdjaks hääleks kõrbes", vaid see leiab sooja vastukaja eesti naiste südames.

LINDA TOMINGAS/VANAAS

Kohalik elu

STOCKHOLM

Osakonna Maapäev

Stockholmi Eesti Osakonna maa-päev toimus reedel, 2. veebruaril kell 18 Eesti Üliõpilaste Seltsi ruumi-des, Regeringsgatan 80.

Elav ballihuvi

Stockholmi Eesti Mees- ja Nais-kooride balli vastu laup. 3. veebru-ari valitseb erakordne huvi. Juba mõõdukas nädalavahetuseks oli müüdnud üle 300 supilepiti (müüakse pileteid nii õhtusöögiga kui ilma).

Koorid on korraldanud Stockholmis Eesti Majas valve talviste sissepää-supilette (ja 15 kr müümiseks esma-pileteid, teisipäeval ja kolmapäeval (seaga 29, 30 ja 31 jaanuaril) kella 16.30–19-ni.

● Jõulude ajal tähtis 95-ndat sünnipäeva Buffalos Anna Tigane, n/na Urve.

EESTI PÄEVALEHT

Eestniska Dagbladet

Peatoimetaja Juhani Kokka

Vastutav väljaandja

(ansv. utg.)

Arvi Moor

Toimetuse ja talituse:

EESTI MAJAS Stockholmis:

Wallingatan 32, 1 tr.

Postiaadress: Box 667

101 29 Stockholm 1

Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskilustena Jüri Aus

Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,

331 02 Eeskilustena, tel. 016/14 77 72

Tellimispõstgiro nr. 15 67 70-0

Kulutusarvete postgiro 60 59 00-0

Eesti Päevaleht Forlags AB,

Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 158,-

Termin (4 kuud) kr. 57,-

Kuu kr. 16,-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT

FORLAGS AB

Trükkija: Eeskilustena-Kurirens

Tryckeri AB Eeskilustena 1973

Eesti Maja Göteborgis eestlaste elu tsentrum

Göteborgi Eesti Maja on lühikese aja jooksul kindlustanud endale kindla positsiooni Göteborgi eestlaste elus. Praegu konstateerivad isegi need isikud, kes omal ajal võibolla suhtusid maja hankimisse teatud reservatsiooniga, et astutud samm oli täiesti õige. On öieti arusaamatu, kuidas vanasti üldse ilma Eesti Majata toimne tuld — ühise eestlaste kodu ümber keerleb kogu Göteborgi seltskondlik ja kultuuriline tegevus.

Ja Göteborgi eestlaste huvi Eesti Maja vastu on suur — seda tõestab kasvõi asjaolu, et viimane aktsiate emissioon on täielikult läbi müüdud. Seega on AB Eesti Maja totaalkapital 140 000 krooni, kusiures osanike arv on ümmarguselt 890.

Seejuures avaldab Eesti Maja juhatus südamekultuuri tänu kõigile nendele, kes aktsiate ostmisele on garanteerinud ühiskodu püsimisele kindla aluse. Samuti toonitab juhatus, et Göteborgi Eesti Maja on tervetunud kõik kaasmaalased, lähedalt ja kaugel.

Maja asukoht on ju ideaalne, asudes Göteborgi linna abluotuses tsentris, kiviviske kausel kõikidest kesklinna suunduvate trammiliinide peatustest. Seega sobib puhkekoht ka kõigile neile, kes teevad tsentris misseoste, külastavad ametiasutusi jne.

Göteborgi Eesti Maja aadress on Drottninggatan 27, tegemist on nelja-

korruselise hoonega, millest suurem osa on eestlaste kasutuses.

Eesti Majale kuuluvatele ruumidele on tehtud põhjalik remont, need on vastavalt vajadustele otstarbekohaselt ümber ehitatud ja on hangitud moodne ja ajakohane sisustus. Eesti Maja juhatus toonitab, et seda tööd on teinud idealistlikud inimesed Göteborgi eestlaskonnast tasuta. See omakorda on tõstnud kinnisvara väärtust.

Pisut ka sellest, kuidas Göteborgi Eesti Maja senijani on kasutatud.

Eesti Maja ruume kasutab korrapäraselt seltskondlikeks tegevuseks Eesti Maja Klubi. Göteborgi eesti laulu-koorid ja näitering teostavad sääla harjutusi, pensionärid käivad koos kahe ennelõunase nädalase jne. Neljas korrus on üritatud kohalikele E. Seltile ja Göteborgis tegutsevatele akadeemilistele organisatsioonidele.

Edasi kasutatakse ruume perekond-

likeks ja seltskondlikeks üritusteks. Eesti Maja Klubi perenaised hoolitsevad soovi korral söökide ja jookide eest. Nii on klubiruumes kasutatud sünnipäevadeks, pulmadeks, peedeks, koollõpetamise- ja doktorereerimispideks ning mitmesugusteks koosolekuteks, näitusteks ja organisatsioonide kinnisteks pidudeks.

UUSI AKTSIONÄRE

Göteborgist: Põhjalatüüred Kalevi-poeg Lipkonna Sõprade Selts, Siim Broberg, Hartvig Engso, Eesti Kultuurikomitee Göteborgi Osakond, Jun-do Kuldasaar, Aleksander Saartok, Elmar Ööpik, Ruudi Randmaa, Arvo Jüriso, Valentin Kollamaa.

Arnold Siimon: Andres Jõgis, Kaarel Raud, Ulla Olufson, Endel Soovar: Juhan Jõgi, Raimund Palm, Ille Palm, Reet Palm, Vello Piirsalu, Aleksander Järv, Helmut Eerma, Justin Saluäär, Marta Saluäär, Taavi Tuula, Linda Liiva.

Osvold Sassian, Ada Sassian, Reet Sassian, Piia Sassian, Malle Sassian, Feodor Saar, Peeter Tali, Herbert Idavain, Valke Äärma, Roland Stahl, Jaan Suurküla, Maria Randsalu, Ulla Plunt.

Mujalt: Boräsi Eesti Pensionäride Ühing, Boräsi Eesti Skautlipkonna Sõprade Selts, Herta Pari Akimist, Agnes Hälden Särst, Jonny Ljungberg Hisings-Backast, Aime Ljungberg Hisings-Backast, Einart Neem Mölnlyckest, Liisa Kalvik Varbergist.

Rit-Linda Aruvald Partillest, Jüri Pärn Mölnlyckest, Ain-Peter Seimre Mölnlyckest, Helle Seimre Mölnlyckest, Anne-Li Seimre Mölnlyckest, Marje Seimre Mölnlyckest, Otto Vaher Mölnlyckest: Melanie Talgre Partillest.

Ritva Kingo Mölnlyckest, Mart Suurküla Budskärst, Madis Suurküla Budskärst, Aleksi Ivalo Partillest, Fernanda Ivalo Partillest, Uno Andersson USA-st: Asta Andersson USA-st, Robert Andersson USA-st.



Göteborgi Eesti Maja

Metsakodu Talihari Södertäljes

Igal talvel, kui tegevus Metsakodus on kõige vaiksem, peetakse vahelduvalt ühes eestlaste keskkuses Rootsis Taliharjapidu. Tänavu on liik langenu Södertäljele, kus pidu saab maha peetud koostöös kohaliku laskepordiklubiga laupäeval, 24. veebruaril Rosenborgi koolimaja sammusaalis.

Peokava, mille organiseerimine lastub Metsakodu õlgadel, saab olema huvitav ja tihe. Laskurklubi on lubanud hoolitseda ruumide, einelaua, tantsumuusika ja loterii eest. Lähem informatsioon järgneb, kuid juba nüüd on soovitat kohalikel ja naaberlinnade eestlastel reserveerida 24. veebr. Vabaduspäeva sissejuhatuses Södertäljelt.

Kalev võitis üle noatera

Kalevi korvpallurite kohtamine KFUM Brännkyrka meeskonnaga Brännkyrka-hallis kujunes põnevaks eriti maitsi lõpuosas, kus täis saag lõppes viigilisel 47-47 ja Kalev suutis võita vaid lisaajaga napilt 55-53.

Matshil ilmes, et Kalev mängib hästi, kuid konditsioon ei luba täistempot lõpuni. Nii astuti kohe alguses bravuüri juttuina 14:2, mis poolajaks kujunes juba tasavägiseks 26-21-ks ja teise poolaja lõpus päris tasavägiseks mänguks, nii et ainult kolm sekundit enne lõpuvilet tuli viigiseis. Villem Koelli oli küll kaks trahvivisat, kuid need ei läinud sisse ja viigiseisu tõttu tuli mängu pikendada. Siin õnnestus Kalevil siiski edu kindlustada ja võita.



**METSAKODU
UUDISMAA**
POSTIARVE 694771 FALKÖPING
VABAÕHUPIIRKOND EESTI
SKAUTLIKELE NOORTELE

Kohalik elu

STOCKHOLM

Muudetud ajad

Alates pühapäevast, 28. jaan. toimuvad EELK Stockholm Peapiiskopliku koguduse jumalateenistused Jakob koguduse soovil kl. 14.00 (kell kaks päeval), mida palutakse lahkesti silmas pida.

STOCKHOLM

Pääsmed kooride ballile

Kuna pääsmete müük kohapeal on raskesti korraldatav, paluvad korraldajad külastajil pääsmeid varuda eelmüügil.

Ball toimub laupäeval, 3. veebruaril ja ballipääse maksab 15.- kr., mille eest saab kuulata kontserti ja tantsida kella üheni öösel.

Pääsmed saadaval kooride liikmeilt Eesti Majas ja Kultuuri Koondisest. Riitust: Ohturiitust või tume üllikond.

STOCKHOLM

Tall. L. H. Tütarl. Güm.

Endiste õpetajate ja õpilaste kokkutulek on 18. veebruaril kell 1 päeval Eesti Majas, Wallingatan 34.

Registreerida palutakse pr. M. Tammarile — tel. 99 15 39 või pr. Erika Tombachile — tel. 48 88 74.

Albert Kivikase sünnipäevalt

LUN D(EPL) — Kirjaniku ja ajakirjaniku Albert Kivikase 75.a. sünnipäeva tähistamiseks Lundis 18. skp. kogunesid tema lähemad sõbrad ja tuttavad.

Teenekale juubilariil eeldi sooje sõnu ja suruti ta kätt. Eesti Kirjanike Kooperatiivi poolt andis suure kimbu lilli EKK esimees Bernard Kangro ja juubilari akadeemiliste vendade poolt Üliõpilasselts Veljes- te õnnitlus koos lilledega prof. Juulius Mägieste. Kohal olid ka kõik Lundis asuvad 3 Vabadussõja veterani- õppursõdurit, Albert Kivikase sa- jasseltsilised. Eriolise üllatusena juubi- lariile saabus kohale "Eesti Posti" (mille peatoimetajaks on juubilari) poolt terve kast Hispaania shampanjat.

Juubilariile oli saabunud terve kott tervitust ja telegramme lähedalt ja kaugemalt.

● Pulmareisile Jaapanisse ja Hongkongi siirdus New Yorkist mag. Rein Luning ja tema abikaasa Anne, n-n-a Onu. Nad külastavad Filippiine, Formoosat, Uus-Ginead ja Austraaliat. Abielupar kavatses mõneks ajaks jätta elama Austraalias.

Okup. Eesti külastaja muljeid rootsi lehes

Östgöta Correspondenteni ajakirjanik Svante Strömberg on kõnele- nud, nagu ta ütleb, ühes eestlasega, kes möödunud aasta juulis käis Eestis ja vahendab kuuldut pealkirja all "Teisel pool Läänemerd". Informatsioon algab kodumaa-käinu rõhutamisega, et "keegi praeguses Eestis ei oma realistlike lootusi oma maa taasvabanemiseks, nad loodavad aga sihiltsada ühimal määral oma keelt ja kultuuri".

Artiklit illustreerivad pildid "Vi- ru" hotellist vene langenute mälestusmärgiga ees ja rahvamassist, kes marsib punaste lippudega, mille all on "Igal neljandal aastal peavad eest- lased suuri rahvuslialistlike pidustu- si" (Sointel nähtuvest arvust 50 pais- tab, et tegemist ei ole laulupeoga, vaid mõne poliitilise tähtpäevaga).

Tingituna lootusetusest, piirduvad eestlaste rahvuslialist aktiivsusest si- nult katsetega pidurda venemassis- protsessi, et see läheks nii pikala- selt kui võimalik. Igal neljandal aas- tal peetakse suuri laulu- ja võime- mispidustusi ning iga kord leegitseb rahvuslik tunne.

Sellepöolest ei takista aga okupa- tsioonivõimud seda, on ajakirjaniku- jutustanud eestlane, kes samas kinni- tab venelaste ülekaalu Tallinnas, märkides, et eestlased nii kodumaal kui Rootsis arvavad, et venelased teadlikult loovad Eestis alalise töö- jõupuuduse, et sellega motiveerida vene tööjõu voolu Eestisse.

Jutustaja ise peab ka imelikuks, et jõustusi, mis vajavad näit. toor- rained Siberist, paigutatakse Tal- linnas, mis toob kaasa pikad toorna- terjal transportide vabrikusse ja valmiskapadele pika tee tagasi Ve- nemaa. Mõningad arvavad, et

niit, elektronarvutite valmistamist on põhjust juhtida Eestisse, kuna eestlased on parem ja täpsem töö- jõud kui venelased ise. Teisel poolt aga oleks võimalik eesti töö- jõudu viia vastavasse tehaseisse Venemaal, mis aga toimub ainult vähesel määral.

Artiklis rõhutatakse, et eestlaste ja venelaste vahelkord on küll korrek- tine, kuid väga jähe. Venelased on need, kes juhivad maad. Ja need, kes korraldavad venemassisprotsessi sellisel, et see tuleb tasahilju ja nagu märkamatuil ühel valksel päe- val võib juhtuda, et ametivõimud tea- tavad, et nüüd on venelasi rohkem kõige nende järeldestega, mis see eri- ti keele küsimuses kaasa võib nende järeldestega, mis see eriti keele küsi- muses kaasa võib tuua. Juba praegu on keel probleemiks paljudele eestlastele.

Eestlased saavad väga harva külas- tada läänemaailma, ka Rootsi. Ai- nult teatavatele väljavahitutele on see võimaldatud. Svante Strömberg on küsinud veel, kas praeguses Eestis on midagi parem kui Rootsis ja eestlane on vastanud, et seal on vä- hem kuritegevust ja hästi olevat kor- ral datud tema arvates lastenaiad.

Slalomimägi Huddingesse

Stockholm on kannatanud nagu muu Rootsi silani lumepuuduse all. Vaatamata sellele on valkselt valminud pealinnas suurim "suusa- kuurort" Huddinges Albysjö Teisel ääres kuhu Huddinbe kommunas on ehitatud enli slaalomimägi mit- mesugustes raskuskraadides (pere- konna-mägi, päris-slaalomimägi, sööstlaskumismägi ja võistlusmägi), milleilised teenib Austraali importee- ritud moodne suusaliift, milline on lõplikul valmimisel suuteline tun- nis üles viima 2.228 inimest.

Suusamäed on umbes 400 m pikkus- ed ja kõrgusevahe järvepinnalet mä- tipuni on 70 meetrit. Kogu spordi- kompleks on valgutatud tugevate joodprotektoritega. Ei puudu ka moodne kunstliku lume valmistamise masin, n-n. lumesuhur, mis võib tun- nis valmistada 120 kuupmeetrit lund. Skid- och Friidustifrämjande korral- dab kohapeal suusakooli nii algajate- le kui edasijõudutele, mis tegutses õhtuti ja nädalavahetustel. Suusa- mist on varustatud ka soendushoo- nega, on olemas kiosk, parkimisplat- sid jne.

Autoga pääseb uude suusaparadiisi Värbyst (Obs! kaubamaja jütres) Huddingesse viira Glömstävägeni kaudu, kuit tuleb ära pöörata Häg- stävägenile paremal.

● Stockholmis sindis Tiia (n-n-a Kallang) ja Mari Nürkile esimene poeg. Lapse ema on Stockholm- eesti algkooli õpetaja ja isa Stock- holmi Eesti Maja majaväest.

Briti ohvitser kellele eestlased on tänu võlgu

VANCOUVER (EPL) — Eesti raadiosaates Vancouveris pühendati üks programmipunkte Briti major Ruckile seoses tema ja ta abikaasa külastusega Kanadasse — abielupaar saabus Liverpoolist Inglismaal, kus major elab pensionäriena laevaga Vancouveris, kus nad olid külastamiseks ühes eesti perekonnas. Major Ruckil on niimõeld tihedalt sidemest eestlastega viimaste põgenikepölvilt Saksamaal, kuna ta oli Briti tsooni vägede peakor-teri juurde loodud UNRRA meeskondade üldjuht.

Major Rucki ja tema lähemad kaastööliisid — pr. Henly (USA), inglise kaptenid Chapman ja Kenti jne., tundsid paljud eestlased Oldenburgis. Major Rucki tagasihoidlikkuse tõttu on tema abi nii eestlastele kui ka teistele põgenikele jäänud senini märkimata. Major Rucki abikaasaga viibib praegu külastärgil Kanadas.

Mõlmad Ruckid on Oxfordi haridusega inglise kirjanduse spetsialistid. Kuna ühikool andis hariduse, mite aga elukutses, nagu see nüüdsel ajal tavaliselt sünnib, siis sai "Algie" Ruckist hooekandekontrolliinspektor Londoni krahvkonna valitsuses. Pealetulnud sõjast võitis ta osa mitmeis riin-duktsusis.

UNRRA meeskondade juhiks määratuna algas major Rucki esimehe võitlus põgenike eest: igale rahvusele omaette laager Branti ägeadalt vaidlusi, aktspeertit se printsiip.

Milliseks oleks eesti põgenike saatus kujunenud kui rahvusd oleksid laagrites segi olnud, võivad ainult need ette kujutada, kes Saksamaa laagritega tutvavad.

Major Rucki mäletab väga hästi päeva, mil eestlastele anti lühiajal- Sandplatzis (Oldenburgis) omale ulualust elatama hakata. Saal oli la-agenud, samuti barakid ja kõikjal risuhunnikud. Mõne päeva pärast oli

laagri ametlik avamine. Raske oli seda kohta ära tunda: eesti naised olid soost sammalt laagrisse tassitud ja porilompidest kinnistatud murud loonud ning lisaks laagri kaskedega ehitatud.

UNRRA ülesandeks oli sõja tõttu kodukohtades lahkunute kojutrans- port. Läänes ei saadud aru, et põge- nikud, eriti Balti riikidest, ei taht- nud koju minna.

Tekkis arvamine, et kõik, kes koju minna ei tahtnud, on natsid. Major Ruck oli üks neist, kes selle arvamisega ei nõustunud ning selle ümberlükkamiseks aktiivselt tegu- sema hakkas.

Tema algatusel hakati tooma briti ajakirjanikke, parlamendiliikmeid ja teisi avaliku elu tegelasi balti laagri- tesse. Major Ruck viis neid eesti las- teenadadesse, koolidesse, kontsertidele jne. Ta tutvustas neile laagrites viibi- vate päritolu, nende oskusi, algatus- võimet ja saavutusi.

On arvata, et see oli major Rucki teene, et briti tsoonis ei olnud selli- seid kriitilisi kui mujal.

Jõulude paiku 1945 sai major Ruck autõõnnetusel raskesti vigastada.

Naasuna Lodnoni, alustas ta võit- lust dipiidele emigratsioonile võimalda- miseks. Ta kirjutas loendamatu kirju- ja ajalehtedele ja parlamendiliikme-

tele, märgukirju valitsusasutustele jne.

Ta abikaasa, kes tollal oli "Wo- men's Voluntary Service" Londoni piirkonna direktor, oli kogu aeg tal abiks. Koos organiseerisid nad oma mõjukate sõprade hulga grupi, kes neid abistas.

Mõlemad Ruckid iseloomustab käivibe — "oh meie ei teinud suurt midagi", kuid 1947. a. talvel "lenda- sid balti luiged" Saksamaal Inglis- maale ja avasid sellega tee emigrat- siooniks.

Samal ajal asutas pr. Ruck rahvus- vahelise klubi, et oleks ühtlasi koht kuhu minna aega viitma vaba- del päevadel.

Nendel oli hea töövahekorra kadu- nud saadik Tormaga uustulnukate ai- tamisel. Major Ruckil kui Londoni krahvkonna hooekandekandaksona abi- juhatajal olid selleks laialdasel või malused.

Pikapeale jäi uustulnukatest nõu ja abivajajate arv Inglismaal väike- seks. Major Ruck pühendas siis oma aja uurimistöödele, milleks olid vae- te majutamisprobleemid, vanade ma- jutamisega sotsioloogilised probleemid jne. London School of Economics ja Manchesteri ülikooli juures. Ta on kolm eramaatut autor ja umbes poole tosinat toimetajat. Üks tema raama- tust avaldati hiljuti jaapani keeles.

Luigeja kirjutab

Konsulaar- tiitlitest

Kõikjal Vanas maailmas, kaasa ar- vatud Rootsi, on hoogu võimas ülla- tav poliitiline rahutus. Sama segane tegeus leidub ka Uuel mandril niihästi Ühendriikides kui Kanadas. Ka siis, kui lugeda sealset eesti ajalehti. Nii toob Toronto ilmuv "Meie elu" ära USA-s ilmuvast Eesti Posti- mehes avaldatud kirjutise nimimärgi

Sks sulest, milles arvustatakse E.V. aukonsuli aj. k.t. tiitlit. Kirjutaja Sks, kelles arvame ära tunda võivat kirjanike Edgar Saks'i, leiab, et see konsulaartitlitile olevat kõige kurioos- sem rahvusvahelises õiguses ja diplomaatias, ning et sellest ei olevat kahju ega kasu kellelgi ning Kanada pidavat Eesti Vabariiki veel kord tunnustama.

Säärane analüüs ja sellele järgne- da võib toimimise suunib meie välise- sindusi nii USA-s kui Kanadas deik- kantseesse tegevusse, millel on veel see värving, et nad nagu kahtleksid ise oma õiguspärasuses — kuigi ai- nurke suur kahtleja paistab olevat hr. Saks ise.

Oles 1927. a. ja 1928. a. tööl meie au- konsulaadis Belgias olen ise kasuta- nud edukalt aukonsuli aj. k.t. tiitlit nii Belgia kui ka Prantsuse võimude juures, ilma et oleksin olnud sekre- tär või ametnik. Prantslaste juures selle tiitli, et enne jõule 1927. a. kap- ten Orava soovil aitasin temale koosta Antverpenis töötavatest eesti meremeestest meeskonda Tallinna laevavälisuse poolt Nantes'is ostetud aurikule ja korraldada meeskonna paberid.

Edasi välisminister K. Selter, kui jurist ja end. kohtumistiteeriumi nõunik, on Edg. Saks soovide vasta- selt lubanud 1930. a. Montrealsis kasu- tada J. A. Schuurmanni konsuli ajut. k.t. (hon.) tiitlit (Vaata "E.V. esindajad välismaal", Tallinn juuli 1930). Miks hra saks oma protestiga ei esinenud 1939. a. oma konvendi- kaasale ja Kanada valitsuse juures?

Vene vanasõna ütleb: "Usuluvivi durak opasneje vraga (abivalmis loll on kardetavam vaenlastest)". Hrr. Edg. Saks on aga tark mees ja ei tahki kindlasi otsida meie välisesin- destele raskusi, sellepärast küsime, mis on tema aktsiooni tõeline tagapõ- hi?

V. KOTSAR

*

Noor kiisib noortelt

Koimapäevases (17/1 EPL-is) oli väga huvitav referaat noorteduk- sioonist Sheratonis. Oli tore ja mit- mest küljest ka õpetlik lugeda sel- lest mida teised noored eestlased mõtlevad.

Kuid peale lugemist hakkasin enda kaist küsima:

■ Mis maalastena nad ennast siis tunnevad, kui on küsimuses demon- stratsioon või muu aktsioon kus ta- haks neid näha?

■ Kas ei saada sellest aru, kui tähi- sis see meile on, et ometi väljapoole ühist jõudu näidata? Ja nii tihti kui võimalik!

Õlmekeste kuulata teiste arvamis.

ANNE MARIE ALBO

Lühiteated Ameerikast

● Gallupi aia-aastasel ringkõrmi- sel astas lõpl. selgus, et Nixon on neljandat aastat ameeriklaste poolt kõige rohkem imetletud mees maailmas. Teisel kohal on evang- elist Billy Graham. Näistest on kõige armastatud presidenti abikaasa Pat, teisel kohal Iisraeli peaminis- ter Golda Meir.

● Nixon teib ameerika tõlliste juht- konnale eesotsas George Meanyga teatavaks, et ta võimaldab uniooni- de silmapaistvatel tegelastel asuda vastutavatele kohtadele peagu kõigis riigiasutustes. Ameerika tõllislii- kumise ajaloos on see esmakordne, et tõlliste juhte kutsutakse valit- susse.

● Riiklik rahvastikubüroo Washing- tonis, D.C. arvestab, et aastavahetu- seks oli USA elanikkonna suurus 210 miljonit 1974 tuhat 312 isikut, suurenenum 1972. aasta jooksul poolteist milj. isikut. 1971. a. jook- sul suurenes USA elanike arv 2 miljonit võrra ja 1970 a. 2,2 milj. võrra, nii et rahva juurdekasv vä- heneb.

Sakslased kes tulevad kodumaale Sovjetist

BON-NEPL kirjasatjalt) — N. Liidus eluneb ligikaudu 1,8 miljonit sakslast, kelledest umbes 40 000 soovi- vat pöörduda tagasi Lääne-Saksamaale. Need kõik ootavad juba aastaid viisat väljapääsuks (ümberasumiseks). Äsja aga said illoo viisa 1500 sakslast. Need saadeti novembrist 1972 Lääne-Saksamaale, et nii toetada EPD (Brandti) valimisvõitlust ja näidata rahvale, milliseid positiivseid tulemusi annab Brandti diplomaatika.

Lääne-Saksamaale ümberasumise korral tuleb viisa eest tasuda igal isik- kul 400 rubla. See on kehtiv ka laste kohta. Ümberasumine ise aga toimub peaaegu paljaks, sest Riigipangas võidakse vahetada ainult 90 rubla lääne-saksa markade vastu. Need, kes otsid altkäie kuldesemise, jäid ka neist ilma, sest piiril konfiskeeris- tid vene tolliametnikud kõik kuldese- mid.

Transport Moskvas Lääne-Saksa- maale toimub erivagunis, haiged ja vanad toob Luthana. Moskvas Lääne-Saksamaale oma lennukell. Rongisõidud eest tuleb igal ümbera- sujal tasuda vene rublades. Näi- teks maksis sõidupilet Novosibir- skist Braunschweigi 90,90 rubla.

Viisamaksu ja sõidukulud tasub Lääne-Saksa valitsus ümberasujaile Freidlandi laagris. Ka saab iga ümbe- rasuja (Venemaal tulija) liiduvalit- susest "tervitusrahana" 150 marka. Alates 1957. aastast kuni tänaseni või- maldati ligikaudu 26 000 sakslasel üm- berasumise Nõukogude Liidust Lää- ne-Saksamaale. Aastal 1971 jõul 1972. aastal 1971 juba 1150, 1972. aasta algusest kuni oktoobrikuu lõpu- ni oli tulijaid umbes 1500, ja novem- bris 1972 (kahel valmiste-eesel nädala- ni) järsku veel 1500. Järgneva viie aasta jooksul võimaldatakse ka teist- tel soovijail (kokku 40 000 isikut) üm- berasumise.

Nõukogude Liidus enamik saksla- si elunevad kas Siberis või Kesk- Aasias. "Vabariikides". Näiteks oli viimaste tulijate hulgas üks eestõe- line Irkutskist, üks traktoori Buh- haarast ja üpetajanna Onkskit. Kuid ei puudu ka tulijad Tallin- nast.

Näiteks saabus seal novembrist 1972 üks ehitustööline oma viielik- melise perekonnaga. Eriti paljud saksl- ast elavad Kasahstanis (1970 —

840 000). Näiteks olevat aja kümnes Karaganda elanik sakslane, Zelin- gradis uudisema piirkonnas koguni aja seitsems. Rahvuslikud koolid sakslastele puuduvad.

Umbes pooled Venemaa sakslased olevat endised volga-sakslased, kes 1941. aastal küüditati Volga äärest Si- berisse ja Kesk-Aasiasse. Kõik tei- sed on endised sõjaväged. Endised volga-sakslased eestisid mitu aval- dust tagasiöördumiseks Volga äärde ja endise autonoomse Vabariigi taas- tamiseks. Kõigile neile kirjalele jät- tis nii KP keskkomitee kui ka liidu- valitsus vastamata. Aastal 1965 viibis siis üks sakslaste delegatsioon Mosk- vas. Delegatsiooni võttis vastu Miko- jan koos toorkorde KP keskkomitee sekretäri Schelepiniga.

Mikojan teatas sakslastele, et nende rehabilitseerimine on täielik, kuid ümberasumine tagasi Vol- ga äärde võimatu, sest seal elavat nüüd teised inimesed. Sellele lisas Mikojan veel üpetavat, et kõiki vi- gu, mis ajaloo tehakse, ei olevat võimalik korrigeerida.

Rohke hulk sakslasi olevat praegu Nõukogude Liidus üsna kõrgel koht- aadel. Näiteks töötab lauljanna Rosa- linda Laut Usbekistani riigiooperis. Ka Nõukogude Liidu toiduainetite- töösse minister Woldimer Lein olevat sakslane. Lisaks kuulub Nõukogude Liidu ülemnõukogu koosseisu kaiks sakslast ja kahel sakslasel olevat Nõukogude Liidu kangelase auime- tus. Enamik sakslasi aga töötavat sil- ski kas põllumajanduses või käsitö- alal. Üks ümberasujaid jututas, et ta teenis Novosibirski margariiniva- rikus kuni 225 rubla kuus ja ta nai- ne tekstiilkombinaadis kuni 175 rub- la kuus. Kümne aastat tagasi ostsid nad väikesed individuaal-puunaja 16 000 rubla eest.

Moskvas ilmub "Prawda" väljaan- del ka saksa keelne nädalajakiri

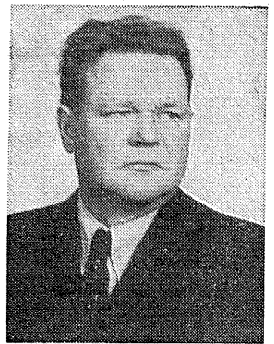
"Neues Leben". Lisas ilmuvat veel Altai piirkonnas Slavgorodis päleht "Rote Rahne" ning Zelinogradis "Freundschaft". Kasahstanis moodus- tavat sakslased veneaiste, kasahhide ja ukrainlaste kõrval neljanda suure- ma rahvusrupi. Ka Kuuluvat Kasah- stani ülemnõukogusse 6 sakslast, sa- muti olevat Kasahhi NSV tootmis- ministe sakslane (Anatoli Scheffer). Volga-Sakslaste rehabilitseerimise teostas juba Hrustshov.

Ümberasujaid jutustavad, et Kesk- Aasia "vabariikides" sakslased elav- davad koos väikeses asulates ja kön- elevad seal saksa keelt. Vähesed õpi- vad liitkeelides. Ainult 10 ümberasu- jal tuli seni tasuda Nõukogude Liidu- le väljaõppe kulud. Suurimad sakslas- tade asulad paiknevad Kasahstani uudismaade piirkonnas Zelingogra- di rajoonis, samuti Altai regioonis. Ka Baikali järve ääres asuvat üks suur saksa küla. (EPL/L)

SIIT JA SEALT

● New Yorgis tähistas 60-ndat sü- nipäeva Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides juhatusliige ja õigu- snõuandja Jaan Tiivel. Ta on ol- nud Elva linna sekretär, lõpetas Tartu ülikooli kum luude õigustead- lasena a. 1938, tegutses siis van- deadvokaadina abina ja võitles teises maailmasõjas ohvitserina.

● President Nixon nimetas uueks töömünniks New Yorgi ehitustöe- liste ametühingute juhi Peter Brennan. Üks töömünnist töisid tavallised ehitustöölised juhtivale kohale töölismünnist ja on ol- nud Vietnami sõja ja teiste kom- munismvastaste sammude toetaja.



Alfred Lorents

29. jaanuaril tähistab Lundis chit- tusemeister ja ettevõtja Alfred Lo- rents oma 70.aastast sünnipäeva.

Alfred Lorents on pärit Pärnu- maalt, Sindist, kus sündis väikelalu- pidajate lasterikkas perekonnas Tam- buri külas. Maast madalast tuli rüh- kida tugevat tööd koos oma seitsme vanna ja õega. Peale kohaliku kooli lõpetamist ja sõjaväe ajateenimist asus ta Pärnusse. Siin õppis ta müü- risepaks ja omandas ajaajookul muudki ehituskunsti teadmised. Pik- kamööda hakkas ta teostama ehitu- stööd oma käel ja lõpuks moodustas ehituseettevõtte koos kompanjoni Muuruga.

A. Lorentsi nimi sai peagi tuntu- vaks, kui korralik ja hea ehitusmeis- ter ja nii kerkis aastate jooksul Sin- disse ja Pärnusse rida silmapaistvaid ehitusi tema ettevõtte käe all. Nime- tamen siin mõningaid nagu Pori Wiira koolimaja ehitamine, Sindi vana- dekodu, Sindi raskoja ja Sindi laste- kodu ehituste püstitamine. Pärnus olid silmapaistvaimad Rannakohvik ja linnahalgia suurema juurdehitu- se naistehalgia teostamine jne. Samuti teostas Lorentsi ehitusfirma rea kirikutornide remontööd Pärnemaal. Ise omas ta Pärnus 2 maja, oma ehi- tustuid.

Kui Moskva punarull veeres üle õitseva ja jõuka Eesti, purustades lõ- hukkes ja hävitasid meie rahva põl- vedest kestel püstitatud kätetöö, oli ohus iga ausa eestlase elu ja vabad- duse võimalus iseseisvaks ettevõtmiseks. Nii tuli ka A. Lorentsil jätta septem- bris 1944. a. maha kõik tal elutöö ja vara, et päästa põgenemiseks üle tormise Läänemere oma perekonna ja enese elu. Rootsi jõudes ja läbi- käies Högby põgenike laagri oldi Gotlandil metsatööl. Seejärel sai A. Lorents Härkeberg mõisa teinistuse mõisa talude hoonete remontitööde- le. 1946. a. jõudis ta perekonnaga Lun- di, töötades ehitustöölise ja hiljem ehituseetvõtjana. Elab oma perekon- naga tema omas ja ümberhutatud kaunis majas.

Kaasmatlast keskel on Alfred Lorents tuntud äärmiselt õiglase, ausameelse ja vastutuleliku inimese- na. On kaasa kõigis kolhapelsetes eesti ideelistes ettevõtetes kas liikme- na või toinimesena. Lunde eesti Noortie näitering on tänuilul äraka- satanud tema suuri kogemusi oma la- vakulisesse valimistamisega ja kohale asetamisega.

Antagu aastaid, tervist ja teovõit- met juubilarile ta silmapaistval täht- päeval!

OSVALD VIIRSOO



Pildil vasakult Göteborgilinnatunõunik B. Hansson, Lübecki kultuursenaator Egon Hilpert, muuseumi juhataja Lili Kaelas, Lübecki senatidirektor dr. W. Neugebauer ja Lübecki kultuuriameti direktor H. G. Kästner.

Näitus Göteborgis: Maaleiud jutustavad keskaja inimestest

GÖTEBOR G(EPL) — Göteborgi Kronhusetis avati pühapäeval, 14. jaanuaril huvitav arheoloogiline näitus, mis jääb avatuks kuni 25. veebruarini s.a. Pärast seda viiakse ääts Lübecki Dom-Museumi. Näituse nimeks on: LÜBECK—LÖDÖSE—KALMAR ja selle on korraldanud ühiselt Göteborgi Arkeoloogiska Museum ja Amt für Kultur (Boden-denkmalförleg), Lübeck.

Peamiseks organiseerijaks Göteborgi arheoloogilise muuseumi poolel on olnud selle muuseumi juhataja Lili Kaelas, kes ka näituse avamisel toomis konferanssi.

Kõnede eesmärgid Göteborgi kommunaalnõunik Bertil Hansson ja kultuursenaator Egon Hilpert Lübeckist Göteborgi kõrgema muusikakooli õpilastest koosnev puhkpilliorkester näituse renessanssmuusikat.

Näituse alapealkirjaks on "Maaleiud jutustavad keskaja inimestest". Lili Kaelas kirjutab m.h. näituse katoloogilise eessõna, et kõselaevade näituse mõtteks on väljakaevatud leidudega, mis on peaaegu kogu arheoloogilise-rahvamehed, selgitada keskaja-inimese igapäevast elu. Ta ütlevat:

—See iseloomustus, mis me siin esitame ja mis põhineb arheoloogilistele uurimistele kolmes keskaja-linnas, näitab valdavalt osas kooskõla ühtlasi linnade vahel. Enamal osal elanikest on olnud enam-vähem võrdsed elamistingimused, hoolimata sellest, kas nad on elanud rikkas kaupmeestelinas Lübeckis, Löödes või Kalmari. Siinne pilt eraldub suuresti muuseumide väljapanemist keskaja kirikliku kunsti ja ehitiste alal nihastat Saksamaal kui Rootsis. Viimati nimetatud peegeldab väga piiratud ühiskonnalektori.

—Kirjalik ürikmaterjal ei lasa meid kunagi tulla keskajainimestele nii lähedale kui seda võimaldavad esemed, mis on pärit nende eluajast. Need on täiesti objektiivsed dokumendid toonast ajast.

LÖDÖSE kaotas oma tähtsuse, kui uus linn, Nya Lööde (Göta-holm), rajati a. 1473 kaugemale lõunapool, praeguse Göteborgi piiridesse. Uurimisi Lööde kohta teostati 1916–20. See toimus kui eeltöö Göteborgi linna 300 a. juubeliks 1923. 60. ndate aastate algupoolel tekitasid ühiskonna kujundamise plaanid vajaduse jätkuvaks uurimiseks. Mõlemal juhul on saadud tähtsaid andmeid keskaja linnaplaani ja ehitustegevusest. Ja lisaks veel väga rikkalikult muud materjali.

Vana Lööde asub Göta jõe ääres umbes 40 km Göteborgist põhjapool. Praegu pole enam midagi, mis ütleks, et seal oli keskaja-Rootsi üks tähtsamaid linnu.

KALMARIS ei ole mitte see ümbrus, kus vanim linn asus annud tegelikult suuri leluksusi. Kuid sellesamael on annud keskaja sõdam, lossilaid, kus uurimist teostati 1932–34, tuhandeid esemeid. Kui tekkis va-

jadus umbunud lahe puhastamiseks, siis lülitati sellesse tegevusse ka lossiümbruses käimasolev kultuurajalooline uurimine. Peaaegu viiel hektaril, mis süvendati jelti savikihi, mille paksus kuni 4 m, paadivakk ja igasugu muud esemeid, mis kaotatud paatidest ja kalit või lihtsalt heidetud lossilaid.

Läänemere piirkonna hansalinnadest omas Lübeck suurel keskaja kaubanduse-epohhil, mis algas ligikaudu a. 1200 ja kestis 300 aastat, kaubandussidemed Skandinaavia ümbruskonnaga, eeskätt Taani ja Gotlandiga.

Viimane oli Hansale tähtsaks kaubanduspunkti. Lübecki kaevamised kinnitavad neid kaubandussidemeid. Linnaleidudest selgub, et seal on olnud vürstlik mündistantsimine. See osutab, et Lübecki tähtsus kaubalinna on ulatunud kaugelt üle kohaliku tähtsuse. Lübeckiga pääses vana saksa riik esmakordselt Läänemerele. Siinkohal võime lisada, et ka Tallinn oli keskajal tuntud tähtsa hansalinnana ja seega ka tihedalt kaubandussidemel Lübeckiga.

Kuna näitus on püritud, nagu algul tähendatud, ainult kolme keskaja-linnaga, siis pole ka Tallinna sellel mingil viisil seoses viidud. Kuid väljapanetute hulgas domineerib suuremõtmeline Rootsi kuninga Magnus Erikssoni-aegne (1319–1364) meretee-kaart, millel on ka Eesti nähtav.

Ajaloo- ja arheoloogiliste huvidega inimestele on kirjeldatud näitus "Maaleiud jutustavad..." väga lühikesele pakkuva. Seda näitas ka haruldane elav osavõtt näituse avamisel. Ja osavõtt on elav jätkuvalt. Töönaolukult ka eestlaste poolel. (EPL/MR).

● Demokraatide parteise kuuluvate kuberneride konventsil asuti seisukohale, et senaator George McGovern ei saa jääda demokraatide partei juhiks pärast tema suurt kaotust valimistel president Richard Nixonile. Tavalise kombe järgi presidentid kandidaadid on ühtlasi ka partei juhiks.

Eesti täienduskooli õpetaja annab klassis õpilastele ülesandeks kirjandi pealkirjaga "Minu pikem reis". Juku ei saa sellega kuidagi hakkama, närib pool sullepand ära ja lõpuks on ta ainult üks lause paberile pandud — "Minul on ühepikuteks reied."

Raamat Bukovski protsessist

Cornelia Gerstenmaier, raamatu "Wladimir Bukowski, der unbekannte Zeuge" (V. Bukovski, ütlikas tunnistaja) autor, mis hiljuti ilmus Soowald kirjastuse väljaandel Stuttgartis (hind 12 DM), õppis Ida-Euroopa ajalugu ja vene keelt ning literatuuri Bonnias ja filosoofiat ning ajalugu Moskva Monossovi ülikoolis. Oma õpingute ajal sõlmis ta rea tutvusi Venes ja liikus muide "Demokraatliku Liikumise" ringides Moskvas.

Vladimir Bukovski, noor kodanikuiguste eest võitleja, anti oma "riigivastase" töö eest avalikkuses, välismaal ja Venes pööranda all, kohtu alla ja selle protsessi kirjeldus ühes sinna juurde kuuluvate dokumentidega, kohtuniku ja prokuröri käitumise kohta ühisel moodustabki kõnesoleva raamatu sisu, mida peaks igaüks lugema, kes tunneb N. Liidu praegu maksva korra vastu huvi. Tegemist pole kokkuvõetult mitte protsessiga meie mõistete järgi, vaid riigiorganisatsiooni käitumisele noore inimese vastu, kes julgus ja julguse võideldav kiendava ühekohtu vastu, mis on võrreldes Stalini ajaga vormilt küll muutunud, tegelikult aga jäänud sisus endiseks. Sarnaste tegelaste, nagu protsessis esineva kohtuniku ja prokuröri ametisse määramine, võrdub mõne hartsartimängi nimetamisele rahaministriks.

Üks aasta, kahe kuu ja kolm päeva sai Bukovski vabaduses viibida, kui teda neljandat korda vahistati ja 5. jaan. 1972 kokku 12 aastaks kinni mõisteti. Alles nüüd hakati tema "süü" ja elukäigule läänese rohkem tõhlepantu pöörama. Võrreldes selle tarmega läänse ajakirjanduses, mida tekitas Ameerika marksisti Angela Davis aretseerimine e —muide ka

Rootsi pressis — kutsus Bukovski, Amalriki, Martshenko ja teiste vahistamine ja kohtu poolt karistamine esile vaid väike tulepuhangu. Nähtavasti elame kõik, mitte ainult vene intelligents, mõnes hullumajas, kus kõik on segi löödud.

Siiski kostis leppeks ka läänse hääl, mis mõistis hukka N. Venes maksva korra. Rahvusvaheline Juristide Komisjon, Amnesty International ja teised organisatsioonid nimetasid tervet protsessi farsiks. Shveitsi, Taani ja Hollandi kirjanike liidud ühinesid protestidega. Järjestid mitmesuguste maade teadlaste ja kunstnike, isegi tõbiiste (Taani) avaldused Inglise, Belgia, Prantsusmaal, Norrast, Lääne-Saksast ja Rootsist. 15. jaan. 1972 avaldas tuntud Pariisi leht "Le Monde" prantslastest kommunisti Victor Leduci seletuse ja fülektuse kommunistidele avaldada oma solidaarsust vene rühmituse ohvrile, kuna N. Liit heldab oma tegevusega varju mitte üksnes praegusaja vaid ka tuleviku kommunistidele. Need protestid ei annud Bukovski osas mingeid tagajärgi. Tema vastu langetatud kohtuotsus jäi jõusse.

Ühel läänse psühhiaatrikute kongressil ei võetud põhjendusel, et tegemist on "külmaja sõja avaldusega", mingit seisukohta N. Liidu üle praktilise suhtes paigutada ebameeldivaid ja oponentidele kodanikke hullumajja. Selle otsuse vastu aga protesteerisid väga paljud arstid terves maailmas, eriti Inglismaal. N. Liidu kohtu aga jätkavad oma praktilist, sest "isei" läänse" peetavat menettist hullumajja saatmiseks õigeks.

Bukovski teeks on, et ta julgelt ja ennast ohverdades tervele maailmale demonstreeris N. Liidu kohtu-

Kolmikabielud Lääne-Saksa probleemiks

BERLIN — 60 "kolmikabielu" on tekkinud Saksamaal möödunud maailmasõja tõttu. Nende tekitajaks on olnud N. Vene, kes oma salapäratsemisega ei anna kunagi õiged teated.

Venemaale sõjavangi jäänud sakslasi on Saksamaa kohtutes surnuks tunnistatud, kui selle kohta on andmeid sõjavangist pääsenul. Sageli need andmed ei vasta tõele ja nii on paljud ammu jäänud sõjavangide mehed jõudnud koju naiste juurde, kellel on juba soetatud uus mees ja uus perekond. Keerulisi olukordi on kasutatud lahendamata kohtutes, abielu- ja perekondade vahel. Paljudel on ka mehed ise loobunud endistest naistest.

damisviisi ja olukorda mentaalhaiglaste, kuhu vabadussõjajärgi oponente paigutatakse. Seda on teinud ka rida teisi venelasi, nende hulgas Solshenitsõn, kes esialgu veel naudid, kuid järgi väga rasketes ümbrustes, vabadust, sest tema kui Nobeli laureadi vastu uel juleta sama julmalt üles astuda kui väikesemate vendade vastu. Just nende harilike kodanike õiguste eest võitleb aga Bukovski, keda prokurör, kohtunik ja sõnakutselise ajakirjandus püüdis tagajärjelt rahva silmis mustata kui riigikorra vastast. Bukovski ei astunud õieti kordagi välja Venes kehtivate seaduste vastu, vaid ainult nende seaduste mittetäitmisest vastu riigimagnetike ja -astuste poolt!

N. Liidu ajakirjandus sõimas protsessi puhul küll kohtualust (tegi teinast laiskvorsti, isamaa äraandja jne), "unustas" aga peale kõige muu kirjutamata, et isegi üks kohtu poolt kohtusse kutsutud tunnistaja iseloomustas kohtualust anderikka, sooja südamega ja alati abivalmis inimesena ja et see tunnistaja, üks endistest Bukovski koolivendadest, oli KGB agent. Samal viisil unustas kommunistlik press tõsiasja, et üks kohtuuriitajast, kes kord vare muiris Bukovski "kuritegusid" ja kelle uurimise tagajärjel Bukovski mõisteti 3 aastaks kinni, pärast uurimiste lõppu tähendas, et kui tal oleks võimalik endale valida poega, valiks ta selleks — Bukovski!

Kohtu näitas kaebalune mitmel korral, kui võrd läheks suguluses seissavad fashismi ja bolshevismi. Ta selgitas kohtule, mispärast sarnasest protsessis nagu tema vastu, üldse lavastatakse, mispärast kohus pole peale tema oma ühtki tunnistajat kohtusse kutsunud, kes oleks tema kaksus rääkinud, et mitmed tunnistajad olid tehkeidist, nagu ühest ülal juba oli jutt.

Lugedes protsessi käiku, jääb mulje, et peale kohtualuse ja tema ema, kes aga kui asjaosalised või lähed suguluse tõttu ei tule arvesse, ainult kaitsja suutis loogiliselt mõelda. Ta tähendas nimelt järgmist: Bukovski üritas juuri 1963.a. ühes Leningradis eriklinitas, et kindlaks teha, kas ta on psühhiliselt terve. Diagnoos oli: psühhopaatia tagaküsimise maania nõud. Kuid teda ei hakatud selles osss arvama. Kui nüüd järeldada, et ta oli tõesti haige, siis peaks ju kõik, mis ta sellest ajast jutustab (näiteks haigla personalil ümberkäimine haigete) olema tema oma haigusest. Kohus aga, ega prokurör sellele üldse tähelepanu ei pööranud.

Need rõhutatud vaid järjekindlalt, et Bukovski nii mentaalilinkuus kui ka vabaduses ei ole muud teinud, kui pöördunud laimata N. Liitu ja selle haiglast. Laimata näitas kaebalune, kuidas ametiasutus on tema aktiivilist võitlust, KGB oli otsustanud Bukovski süüdi mõista ja kohtu ei jäänud muud üli kui seda teha.

OSKAR ANGEL

Ameerika mandrile Balti instituut

TORONTO (EPL) — Kolmandat Balti-alinist konventsit korraldanud toimikond otsustas jääda edasi tegutsema baltialinise uurimise edendamiseks. Selleks aitab majanduslikult kaasa 4000 dollarilise ülejääki konventsist. Viimasel ajal on kerkinud päevakorrale Balti Instituudi asutamine Ameerika mandril.

Toronto eesti ühiskond näeks meeleid, et selline asutus loodaks just sellesse teguvasse eestluse keskusse. Instituudi asutamise ühenduses on hakatud laiendama AABS (Association for the Advancement of Baltic Studies) liikmeskonda.

Uderna kool sulgemisele

Kodumaalt saadud teadeid kohaselt maeti 27. detsembril Uderna algkooli juhataja Jakob Seeru suure rahvahulga osavõtul.

Seeru oli oma kooliga kuuluis isegi väljaspool Eesti piire ja väga lugupidatud oma ümbruskonnas. Kooli ümbruse kujundas ta seal õppinud tähtsate tegelaste memoriaalmuuseumiks. Seeru kadumisega läheb Uderna üle 200-aastane kool nüüd likvideerimisele. See kahanes viimastel aastatel lastearvult. Umbes paarkümneend õpilast suunatakse Elva kooli.

Sajandi algul oli Uderna kooli õitsemise ja seal õppisid Elva ümbruse lapsed koguni Kongutani välja. Uderna kooli ümbrus on nii lasterohke. Praegused silmapilgul olevat see raudgastus: noored kaovad linnadesse.

● Solnas kihlus Toomas Reigo Yvonne Högreniga.

Teos Tallinna Reaalkoolist Nelisada mälestuslehekülge

Mehed Vabaduse puisteelt, mälestusteos Tallinna Reaalkooli 90. aastapäevaks, toimetanud Jüri Remmelgas, välja annud realistid vabas maailmas, Arstroyck, Upp-sala, 1972. 448 lk. piltidega.

Tallinna koolinoorsoo huigas oli Reaalkooli õpilastele keskne positsioon nii otseks kui ka kaudses mõttes. Ümbritsetuna selliseist kultuurit-tempeist nagu seda olid Estonia ja Draama teatrid, Tallinna linnaraamatukogu ning üks teine Tallinna kuulsaim õppeasutus — Tütarlaste komertsgümnaasium, rääkimata Eesti pangast ja Maapangast ning Ringkon- nakohtu hooneist, oli "Reaali" asu- koht juba geograafiliselt keskne.

Ja veelgi keskeema koha omas see Tallinna koolinoorsoo eluavaldis. Realiste oli palju, neid jatkus igale poole ning koolinoortel ei olnud tal- veti keskemata kohtumisi- ja kogune- mispaika kui seda oli Reaalkooli lü- väli. Reaalkool oli iseseisvuse ajal töepoolest Tallinna koolinoorsoo elu keskpaigaks.

Sellisea vähemalt paistis selle po- sitsioon väljaspoolt vaatlejale. Mis seal sees sündis ei olnud väljaspool- palju midagi kuulda, nii et ettekuju- tus sellest võis kergelt tekkida realist- tide poolt deklameeritava lori laul- ridest: Reaalkool, reaalkool — sa laiskuse sümbol!

Asja on selle kuulsu kooli 90. aasta- päeva tähistamiseks ilmunud mahu- kas, tervelt 448 lk ja 48 pilditahvli haavarav mälestusteos "Mehed Vabadu- se puisteelt". Raamat osutub kogu- teoseks, mis taotleb anda võimalikult mitmekülges pildi Eesti iseseisvusaeg- sest Reaalkoolist (mida alul ametli- kult kutsuti Tallinna I Reaalkooli- kuks ning hiljem Tallinna Pöglaste Reaalgümnaasiumiks) ning selle eel- käijast Tallinna (saksa) Peetri Reaal- koolist.

Kui neist viimaksmainitu käsitlemi- sel ülekaalus on ülevalatsetud käsit- lused, milledest peamine moodustab teose avaartikli, siis iseseisvusaegse kooli kohta sellist ülevalatlikku artik- lit teoses üldse ei leidu, nii et kogu käsitlus tugineb pikematele või (ena- muses) lühematele mälestustele. Saad- dav pilt on niivõrd mitmekesine, et kõrvalseisjal võimatu on öelda, kas midagi olulist puudub või ei puudu.

Igal juhul leidub seal mitmete tei- ste Reaalist tehtud värsside kõrval ka laul, kuhu eelpool tsiteeritud stroof passiks, kuigi ses laulus enam laiskusest juttu ei tehta. Tõenäoliselt olidki need lõopivad värssired mõel- dud rohkem teiste õrritamiseks, sest kui varem kellelgi ses suhtes veel kahtlusi võis olla, et ses koolis oma "reaali vaimu" peale ühted ollakse, siis kaovad need kõnesoleva koguteo- se lugemisel põhjalikult.

Ainuke viga seejuures on vast- ainult, et päriselt selgeks ei saa, mil- les see "reaali vaim" seisnes. Kohas, kus seda otsest iseloomustada püüt- takse, näib seda samastatavat tugeva ühtekuuluvuse tundega (Tarema & Milles), mis muidugi peab olema õig- sus, sest kes peaks seda paremini teadma kui mitte asjaosalised ise.

Sellest hoolimata ei saa aga jätta mainimata, et kõrvalseisjale nii omal ajal kui ka teose lugemisel mul- je jäi ja jääb, nagu oleks "reaali vai- mu" tugevaimaks komponendiks siiski olnud asjaolu, et realistid olid "hakkajad poisid".

Heast pealehakkamisest annab tun- nistust ka kõnesolev teos. Eri peal- kirju näib ses olevat kas vähe alla või üle 90, millelede lisanduvad lau- lud, õppejõudude nimistud ning (ka- hjuks puudulikkuse) kooli lõpetajate loetelud. Autorite arv on siiski tubli- sti väikesem kirjutiste arvust kuna paljud artiklid on anonüümised või võetud teistest teostest ja väljaanne- test. Peale selle on mitmed kirjutis-

sed samadelt autoritelt. Nii on kogu- teose toimetaja Jüri Remmelgas ise kirjutanud tervelt 7 artiklit, R. Mar- tens ja H. Tarema kumbki 4, end. koolidirektor K. Koljo 3 jne.

Seegi statistika ei rajane mingile kindlale alusele, kuna koguteos osu- tub selliseks haruldaseks raamatuks, kus puudub sisukord. Ja kuna ilm- selt vanuse alusel kirjutiste järjestä- mise printsiibist, on tehtud sagedasi kõrvalkaldumisi, siis ei ole üksiku- te kirjutiste üleseidmine sugugi liht- ne asi.

Peale selle jätab koguteose selline organiseerimine (või organiseerimatu- s) mulje, et käsikirjad on trükitoti- ta saadetud seda mooda (ja sageli võib olla ka sellisel kujul) nagu need toim etaja lauale saabusid.

Teose toimetamise kohta tuleks veel täheleanduda, et seejuures on tarvi- tatud erakordselt tõundelisi käit. Teadagi on selliste sõprusriingi mä- lestuste toimetamine väga delikaat- ne ettevõtte. Kaastöö käripimine ja ümbertegemine rikub vahekordi ja neid toimetajaid on vähe kellele se- dasorti tüli lõbu teeb. Nii paljude kordamisega kui esineb selles kogu- teoses, ei saa allakirjutana arvates aga ka leppida. Nii mainitakse Georg Lurichi Reaalkooli õpilaseks olemist peale temale eraldi pühenda- tud II leheküljelise artikli veel vähe- malt pooles tosinas kirjutises ilma, et seejuures midagi olulist juba öel- duks lisataks.

Veelgi hullem on muidugi lugu sel- lise kõrvalseisja tähtsusega seikade korduva mainimisega, kui on näiteks paari õpetaja tundidesse hiinamine mälumängimise pärast vabaeagadel. Selliseid triviaalseid kordamisi on raamatus tüütuseni kuigi oleks üle- kohtune mainimata jätta, et see luge- mishimu kooli proovile paneb aga kaugelgi mitte ei hävita.

Olukorra päästab see, et suurem enamus kirjutisi on elavalik kirjutat- tud ja mõned ka päris ilusa huumoriga (näit. Tarema oma õpetajaist ning Paomehe ja Asti anekdootide antoloogiad, mis aga keelele toovad küsimuse, et kuhu on jäänud tuntud huumoriga vestemeister Olev Mik- ver?)

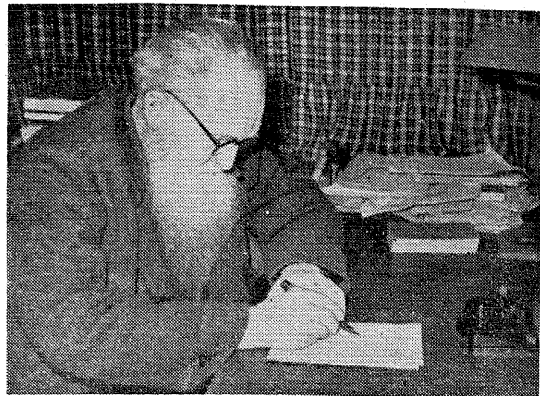
Elavalt kirjutatud kirjutised kom- penseerivadki suurel määral koguteo- se vähest distsipliini, lugematuid kor- damisi ja kenakese hulga trükivigu. Mida need aga siiski kompenseerida ei suuda, on lünki iseseisvusaegsete lõpetajate loeteludes. Neist lendudest puuduvad 1922 ja 1930–1934 ning len- nud peale a. 1935 (leidub jälle 1942. a. lennu loetelu). Sellest on tekki- nud selline paradoksaalne olukord, et kooli vanemaist perioodidest ollak- se paremini ja täpsemalt informeerit- tud kui iseseisvusaegsest tegevusest.

Seda on kurb konstateerida, eriti kui mõelda samasugusele ebaproport- sionaalsusele meie memuaarikirjan- duses. Ses vohab teatavasti tsariaeg- sete koolipoiste mälestustist aga ise- seisvusaegseist koolimälestustist ei tule neid ridu kirjutades ühtegi meelde. Ja lootus, et neid veel ilmu- bi e paku mitte palju tröösti kuna ei ole sugugi kindel kui kaua meie kir- jastused enam eestikeelseid memua- re välja anda suudavad.

Kuid kõnesolev koguteos korvab seda puudust päris tunnustusväärsel viisil on ikkagi peitumuseks, et Tal- linna Reaalkooli iseseisvusaegsete lendude nimestikke pole saanud re- konstrueerida. Pealegi tundub nagu ei oleks seda tõsiselt üritatudki. Vä- hemalt ühe puudusa lennu liikmelt leidub koguteoses isegi kirjutis kus muide mainitakse ka teiste samasse lendu kuulujate asukohti.

Nende loetelude juures esineb aga ka muidki segadusi. Nii näiteks ei selgu miks kannab 1935. a. lend 47. järjekorranumbrist kuidi eelnev raamat- us esinev 1929. a. lend oli kindlas- ti 27. Sama küsimus tekib 1942. a. lennu puhul, mida nimetatakse 57- daks.

Sellised lahkuminekud arvulistes andmetes, eriti aastaarvudes torka- vad muidugi eriti silma sama sünd-



Otse legendaarse kuulsusega oli kooli inspektor Ernst Peterson-Särgava, üldiselt tuntud hüüdnimega "Habe".

muste käsitlemise puhul eri kirjutis- tes (näit. direktor N. Kanni kooli tu- leku ning haridusministriks saamise- ga ühenduses). Kõik ses jätab mulje, nagu oleks kõnesolev koguteos suu- rel määral trükitis avaldatud toorma- terjal. Sellist muljet näib nagu kinni- tavat ka teose järeloona, kus öeldak- se, et kooli 100 a. juubeliks antakse välja uus koguteos ja et eeltooduga on juba alustatud.

Hoolimata mainitud puudustist tu- leb kõnesoleva raamatu ilmutumist ik- kagi soojalt tervitada. See päästab unustuse hõlmast just seda, mida meile meel kirjutuste poolt nii pal- jalt seni on pakutud. Pealegi on raamat esimeseks katseks Tallinna Reaalkooli mälestuse jäädvustami- seks, millega iseseisvuse ajal teata- vasti hakkama ei saadud. Üldse jäid

Eesti keskkhariduslikud õppeasutised ses suhtes vaeslaseks ossa.

Allakirjutana teades ei ole selli- seid ülevalateteoseid ilmunud rohkemate koolide kohta kui J. Jensen-Oi- veti koostatud Gustav Adolphi güm- naasiumi ajalugu ja koguteosed Ja- kob Westholmi kooli (a. 1907–1937) ning Tartu õpetajate seminari (a. 1828–1928) kohta. Kuulda on olnud ka Trefneri vastavast teostest aga lä- hemaid andmeid selle kohta ei näi kuskil leiduvat.

Tallinna Reaalkool ei ole seega siis ses õnnetusel kaugelgi ainuke, küll osutub see aga esimeseks kes- seda puudust on paguluses hakanud korvama. Eks anna seegi tunnistust realistide ettevõtlisusest.

E. UUSTALU

Vabadusliidu uueks esimeheks L. Aring

Seoses R. E. Esinduskogu viimase koosolekuga m.a. lõpul peeti Stock- holms korralduslik Sakala urumides ka Eesti Vabadusliidu Täiskogu koos- lek, kus valiti uus EV Lühutus ja revisjoni-komisjon, kinnitati 1972. a. aruanne, võeti vastu 1973. a. eelarve, tegevuskava, edaspidine tööpro- gramm jne. Koosolekut juhatas toonane esimees Agu Kriisa ja protokol- lis Katrin Särg.

Uude juhatusse valiti esimehena Lembit Aring ja liikmetena Tiit Kau- ri, Voldemar Kiviaad, Agu Kriisa, Il- mar Laan, Jüri Lepisk, Arvi Moor ja Katrin Särg. Asimehiks juhatusse valiti Vaike Jürjao ja Eva-Merike Kangro. Revisjoni-komisjoni valiti Madis Laas ja Rein Asu, asemikuks Harald Nurk.

1972. a. aruanne kinnitati tasakaa- lus Kr. 1.283.52 ja 1973. a. eelarve võeti vastu tasakaalus Kr. 2.320.62. Tulude-posti suurima summna on ette nähtud laekumine liikmemak- sudest, Kr. 900.-, kuna kuludeposti suurimaks summaks on valmisedfond Kr. 1.500.-.

Seoses eelarvega meenutas pr. Jü- riado Esinduse kultuuraühinna to- estamise vajadust.

Tegevusaandes nenditi m.h., et läinud aasta tegevus on möödunud rahulikuult, kujuures on ilmunud nii positiivset kui ka negatiivset. Aruandja Agu Kriisa märkis, et tege- vus eestluse kasuks väärrib hinda- mist ja selles sektoris on EVL-i ol- nud samasugused teened nagu igal teisel Esinduses rühmitusel. Ta mär- kis ka EVL esindajate osavõttu Rah- vuskongressist Kanadas ja üldse ees- ti ühiskondlikust elust. "Kuid panus, kui arvestada võimetega, võinuks olla sootuks suurem," ütles aruan- dja. "Positiivset on hinnatav ka asja- o- lu, EVL-s on puudunud isikliku mõ- tete ja ideede lahkuminekud. Liik- mete tegevust on püritud pingutav eelkutselisele töö."

Tegevuskavas rõhutati kõigiti kaasaaitamist rahvuslike ürituste läbiviimisel nii EVL piiirides kui ka väljaspool Vabadusliitu, kontak- tide loomist rootsi poliitikaagelas- tega ja institutsioonidega, koostööd teiste vähemusrühvustega ja peeti vajalikuks EVL informatsiooni- lehe "Sisesõnumid" väljaandmise jätkamist.



Lembit Aring

Tööprogrammi osas toonitas Vold. Kiviaad Esinduse majanduse aktivee- rimist kui tähtsat tööülesannet eelo- leval tegevusaastal. Vaike Jürjao toonitas uute liikmete värbamise va- jadust aegsasti enne järgmisi Esindu- skogu-valimisi. Puudutati ka veel informatsiooni-fondi loomist, kuid selle kohta ei tehtud otsust, kuna lei- ti, et "raha kogumine fondi jaoks pole mõeldav samal ajal, kui Esindu- se majandus vajab toetust" (Vaike Jürjao). Agu Kriisa, Ilmar Laan, Arvi Moor ja Harald Nurk pidasid siiski inform.-fondi olemiseks ja selle rakendamist tarvilikuks edasises tegevuses.

Liikmemaksu suurus otsustati jätta endiseks, s.o. Kr. 30.- aastas (teiste- le perekonnaliikmetele Kr. 15.-).

Lõpuks arutas Täiskogu veel täien- davalat Esinduse majanduse küsi- must. Avaldati arvamust, et tavako- haste korjandusaktisioonide süsteemi kõrval tuleb sobivaks kohtades raka- dada korjanduskardi-süsteemi, nagu seda ka Esinduskogu koosolekul ette pandi. Samuti peeti soovitatavaks ga- rantii-toetuste organisierimist. (EPL/MR).

Soodustus EPL tellimisel konto- omanikele LHU-s

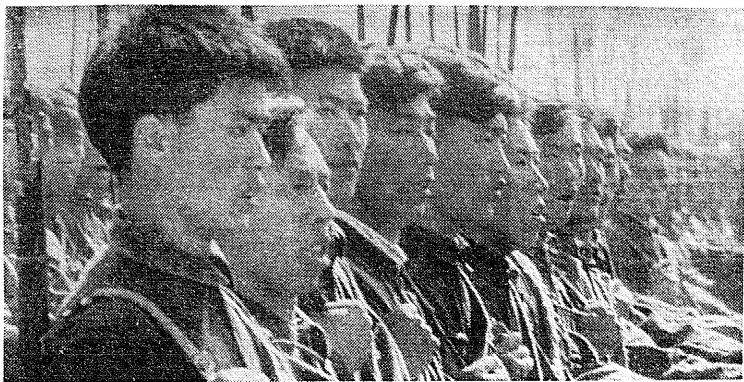
EESTI LAENU-hoiu ühise juhatuse otsusel on liikmeil võimalik tellida Eesti Päevalehte j.t. eesti ajalehti 20-kroonise soodustusega. Soodustust võivad saada kõik eesti hoiukontode omanikud, kelle hoiukontost 31. dets. 1972. a. oli vähemalt 1.000 krooni. Igal leibkonnal on kasutada ühe eesti ajalehe tellimise soodustusega. Ajaleht tuleb tellida tavajärgs korras ja tellimise kviitungi (või selle fotostaatkoopia) saata hiljemalt 31. jaanuariks 1973 Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele (mitte pöörduda Stockholmis Sparbanki poole!). ELHÜ kannab hiljem kr. 20.- vastavasse hoiukontosse ja saadab postiga sellekohase tüendi.

Saata hiljemalt 31. jaan. 1973 Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele
Box 16318 103 26 Stockholm 16

Kontoomaniku nimi
Hoiukonto nr Süniaasta
Elukoht
Posti nr. ja koht
Lisa: Eesti Päevalehe tellimise kviitung.



Nikolai Kann oli kooli kolmas direktor.



Punasel Hiinal on punase Venemaa kõrval maailma suurim armee. Kolmas "partner", suurvõimude kolmik, USA, vähendab oma armee 13-le kutsesõdurite diviisile.

Moskva-Pekingi propagandasõda Moskva "julgeoleku-laiutused"

Naaberriikide vahel on atavaliselt ikka väikseid arrete õiendamisi, kunagi aga riik ja rahvas on väljas peamiselt oma julgeoleku ja huvide eest. Maailmas on aga üks rahvas, kes oma julgeolekut peab nii tähtsaks, et arvestama 1200-aastase Vene ajaloo kestel on venelased olnud alati muu Vene naaberriikide poolt kunagi olnud kindel, et venelased neid oma julgeoleku huvides ei ründa. Julgeoleku kindlustamise ettekäändel on venelased oma piiri nihutanud Atlantist Vaikse ookeanini ja on maal vallutanud

N. Liidu julgeoleku huvides sõlmis hiljuti USA, kel pole üheksid piire Venemaa, absurdsed lepingu, mille järele antakse venelastele suur relvastuse ülekäal ja N. Liidule jääb 160 diviisi ning Nixon läheb ille palgaarmeele ja vähendab oma armee 13 diviisile (S. Alsop "Newsweek" 25.12.72).

Kõiguselev Euroopa julgeoleku konverents toimub N. Liidu julgeoleku kindlustamiseks. N. Liidul on tosin naaberriiki ja 5 riigis on Moskva julgeoleku kindlustamiseks Vene riigimendid.

Tänapäeva maailmas on siiski veel üks riik, kes Moskva julgeoleku kindlustamiseks tsirkust kaasa ei tee. See on teine kommunistlik hiiglane ja julge N. Liidule vastu rääkida. Puna-Hiina, kes on tänapäeva maailmas ainuke neidavad vastane Venemaa. Selle tõttu toimub kahe kommunistliku maa vahel alaline vastastikkune sõimkampania peamiselt raadio kaudu. Sellest kirjutas muuseum ajakirjanik M. Gayn, kel on õnnestunud Pekingist läbi Mongoolia tulla Moskvasse ja kõike seda pealt kuulata.

Mao Tse-tungi ja Hiina kommunistide sõimamises kõlavad 24 tundi päevas venelastele kaks raadioprogrammi. Raadio Moskva ja Rahu ja progressi raadio Tsandistid. Mõlemad saatel algavad sõnadega "Kallid Hiina kuulajad".

Päev-päevalt nad sõna otseselt mõtlevad tõrjavad ja värvavad Mao'd kõige tumedamad värvidega. Seda võivad kõik Ida-Aasias kuulda, sest raadioprogramm on eriti tugev ja võimsad. Vene saatete järgi Mao Tse-tung on kõige pealt massimõrvar, aga ta on peale selle veel parempoolne oportunist, ta on juba kaua aega Tshiang Kai-Sheki laiki.

Pekingi režiim pole Moskvale mitte ükski diktaatorlik, vaid selle juhtkond oleval kõdunenud ja pärast seda kui poolteist aastat tagasi Mao ametlik asteti Lin Piao müstiliselt kadus raskes omavahelises sisevõitluses. Kuid Moskva jut järgi tõstvat oportunisti kogu aeg pead.

Ei see nii on seda tõendab Pekingi raadio siim nimetute revolutsioonireeturite vastu Hiinas, kes õnnestuvad Mao üpetusi.

Eriline programm on pühendatud venelaste poolt Punaarmeele Hiinas. Need saatel algavad ka sõnadega "Kallid Punaarmee komandörid ja sõdurid Hiinamaal". Neis öeldakse, et kuuekümmend aastat Mao hävitab Punaarmee juhtkonna Hiinas. Ta kasutab armeed oma poliitiliste vastaste hävitamiseks ja järgmise sammuna on tal käsi kogu armee hävitamine, sest ta kardab, et see ohustab Mao kõdunenud ja korrutivset režiimi.

Kuid Moskva sõimkampania ei jää Pekingi poolt sugugi vastamata ja Moskva sõim ületatakse Pekingi raadio poolt sageli mitmekordset. Pekingi võimas raadio algab samal viisil: "Kallid Vene raadiokuulajad, kas teie ka teate millised vastustused tulid ja lured järele pärast Stalinil valitsevad Venemaa".

Kõige raskema sõimu osaliseks saab juba igaviku teedele siirdunud Nikita Hruštšev, temale järgnevad praegused juhid Kossõgin, Brežnev, Podgornõi j.t. Need on kõigepealt sotsiaalimperialistid, omakasupüüdlid, lured, korruptsiidid, kapitalistid talalakkujad mudugi Ameerika imperialistide käsilevad revolutsiooni reeturid, kes olevad reeturid suure Leninil õpetusel Nad kurnavad kõiki maailma väikerahvaid Lähis-Idas, Aafrikas ja Aasias.

Eriline programm on pühendatud paljudele N. Liidu väikerahvastele. Hiina avaldas kaardi, kus Balti riigid on näidatud iseseisvatenä. Poola ja Soome 1939 aasta piirides, Bessaraabia jälle Rumeenia küljes ja suured maa-alad Jaapani mere ääres ja Kazaakstaani piiri ääres, mida Vene tsaarid 100 aastat tagasi anastasid, Hiina küljes.

Propagandasaadetes on eriline rõhk pandud ukrainlastele, Lõuna-Venemaa väikerahvastele ja N. Liidu satelliitidele. Sellel sõimussõjal oli ka lühike vahepeatus. 1969 a. septembris käis Kossõgin Pekingis, kuid teda ei lastud Pekingi lennuväljalt kaugemale, kus Chou Enlai Kossõginiga kohtus. Peale selle vahetati jälle saadikuid ja algas kaubavahetus. Uue hooga algas sõda Moskva algatusel siis, kui president Nixon mõõdunud veebruaris külastas Hiinat.

Mõnitavas stiilis kirjeldas Moskva Nixonil vastuvõttu üksikasju kõigis N. Liidu rahvaste keeltes. Mao eesti kuulajad said teada, kuidas hiinlased USA kapitalistliku presidendi vastu võtsid ja klaase tõstsid.

Kui Nixon sõlmis Moskvas omi kuulsiid lepinguid, siis valustas Pekingi raadio Vene kuulajatele omakorda, kuidas Kremli seltsimehed kapitalistliku presidendiga Pekingi vastu konspireerisid ja jälle reetisid revolutsiooni. Kriitiseeritakse ka Vene kolhoose ja puutustusi.

Mõlemat saatel on palju ühiseid jooni. Moskva ütlevad, et ärge usaldage Mao'd ja Hiina kommuniste, kuna need on mõrvarid ja petised. Peking ütlevad, et ärge usaldage Moskva praegusi juhte, need on mõrvarid ja petised. Neil on vaimuhälgad ja sunnitoõlaagrid, nad rõhuvad ja venestavad teisi rahvaid.

Mõlemad rahvad taotlevad paremaid vahetõrki USA-ga, kuid samal ajal süüdistavad üksteist koostöös Ameerika imperialistidega. Süüdistatakse vastastikkuse teineteist revolutsiooni reeturites. Nii, et pada sõimab katelt, kuid mustad on mõlemad! (ME/AJK)

Vene põgeniku surm Kanadas salapärase

NEW YORK (EPL) — Nagu EPL teatas, leiti aasta algupäevadel Kalfornias ühes hotellis surnult 1971 a. septembris vene kalalaevali põgenenud Sergei Kudrakov. Ta oli just enne seda võtnud toa Runing Springsis koos ameeriklanna Ann Johnsoniga, kes oma kaaslase leidis revolvriga kõrval. USA ajakirjandus teatas, et oletatakse õnnetu juhtumit, kuna leitud relvast puudus üks padrui ja nihhtavasti oli lask lahti läinud relvas sõrmitsmisel. Kuul oli tabanud pähe.

Kas aga ei olnud "enesetapp" lahvastatud? Nimelt oli Kudrakov hiljuti palunud luba relva kandmiseks just selle pärast, et teda "tundmatute isikute" poolt korduvalt oli ähvardatud. Ta saigi relvala ja kandis seda alati taskus.

USA ajakirjanduses märgitakse, et seletusi ja oletusi ei ole kuigi veevad. Ka kadunu naiskaaslane ei ole saanud anda juhtumit kohta mingeid täpsemaid informatsioone.

Sergei Kudrakov oli Siberis, Kamtshatkal elades, olnud agar kommunistide tegelane, olles end üles töötanud Kamtshatka kommunistliku sekretäriks. "Põrandaalune Evangelism" nimeline ajakiri, mis ilmub Kalfornias, toob oma detsembri numbris kirjutuse Kudrakovist, selles, kuidas temast kui sõjakast usuvastastest sai usklik inimene. Märgitakse, et seda põhjastanud kohtamine kellegi Natash Zhdanoviga, kes koos 15 usklikuga oli palvunud põrandaluses kirikus Petropavlovskis, Kamtshatkal.

See oli mais 1968, kui kirikuruumungis jumalakartmatute (bezbozhniki) üksus S. Kudrakovit juhatusel, purustades sisemuse, kiskudes puurüks pühakirja raamatud ja peistes raskelt kõiki kohal olnud palvelisi, kes millegagi ei osutunud vastupanu.

Pekasasaajate seas oli ka Natasha Zhdanova, kes hiljem etendas suurt osa Kudrakovit elus.

Ajakiri toob foto bezbozhnikute rühmast, kes teostas kirikus purustamist ja peksumist.

Märgitakse, et artikkel oli osa peatükist raamatust, mis Kudrakovil oli valmimas tema mälestustena elust Venemaal enne vabaduse valimist.

MALE

Stockholmi pensionäride maleklubis sügisturniir võitis oma Leo Sepp, kes platseerus kolmandana. Osavõtjaid oli kokku 68.

VAHETATUD NIMI

Eesti Teatri peo kirjeldusse EPL 20. jaanuari numbris on sattunud eksitav viga — lapsepõlv on kirjutamisel vahetatud kaks Siiri esinimega noort näitlejatri — Siiri Kuldkepp ja Siiri Kriisa. Lõigus, kus kõneldakse deklamatsioonist, peab öelda Siiri Kuldkeppi nimi:

"Ja siis väike ühemehe teatri-jutu'noor näitlejatri Siiri Kuldkepp — naiviselt pikantse "Ma ei tea, kuidas see juhtus"."

RIIN RIVANOOI restes SÜDAMETUNNISTUS

Südametunnistus on paha asi. Kui ta sind vaevama hakkab, siis ei ole sellel otsa ega äärt. Kavaluse aga pettusekaubaga ka suurt ära teha ei ole, sest sellest saab südametunnistus kohe aru ja jääb omadega ikka vahele.

Nõnda juhtus siis Arukeste Anniaga ka, et kui ta just oma nädalalõpu shoppingult koju oli sõitmas, tuli tal väike konflikt või tüli südametunnistusega.

Anni sõitis tasakesi sõidutee veert pidi just nii nagu liikus seda lubas. Siis juhtus ta nägema, kuis kõnniteel astub sedasi lohva-lohva vanainimese sammuga pisut kiitrus vana-tädi ja veeb järele pakikaarikut. Teate, sellist kahearatuga metallvarvadest kärukest, millega poes käiakse. Ja siis — pudenese sealt üks pruunis kotis pakkidest ja jäigi tänavale lahele.

Anni andis pasunat, sai selle eest aga ainult eelsõitjalt vihase vasturõugutuse osaliseks ja vanatädi ei teinud sellest väljagi. Peeglist tagasi vaadates nägi Anni, et pakk jäi endiselt tänavale ja vana-tädi sammus edasi. Ei olnud ümbruses hingelistki. Kes selle löga ja lörtsiga tänavaid pidi kõnnistki.

"Mis see minu asi või mida mina sinna parata saan", mõitles Anni ja oli juba tuledest läbi sõitmas, kui südametunnistus pani hirmsast meelest pabandama. "Ah niisugune sa oled! Või see ei ole sinu asi! Või-olla oled pakis vanakese rohud, milleta ta elada ei saa? Või-olla midagi muud väga olulist, kirjad, dolumendid, kes teab mis! Ega sa ometi..."

Niisugust näigutamist ei jõudnud Anni välja kannatada, tõmbas auto ümber nurga ja leidis pika otsimise peale paiga parkimiseks.

Kiiruga tõttas ta tagasi. Pakk

lamas poris, aga vanakes ei olnud enam kuskil.

"Muidugi, on juba ümber nurga jõudnud", arutas Anni, haaras paki ja tõttas arvatavas suunas järele. Aga seali oli tänav tühi.

"Näe, juudis juba majja sisse", mõtles Anni. Ta koputas esimesele uksele, sest see oli selline veidi lüügis ja just niisugune maja, milles üks vana inimene elada võiks. Küllap tuleb vana-tädi ise avama, omal palulul asja seljas. Aga ei tulnud. Ei selles ega järgmiseski.

Edasi oli viimasena juba suur korterimaja ja seal pidi vana-tädi siis kindlasti elama. Selle maja üks oli aga lukus ja käsi lahti sedamoodi, et kui end kõneldesidiskaga kuskile korterisse ärameldid, tehakse üks seestpoolt lahti.

Anni oli valmis juba ära tulema, aga südametunnistus tõstis hääli.

"Nii ei saa! Ära jätta, vana-tädi on pakk kindlasti vaja! Sa ei ole ometi mõni niisugune südametunnistuse..."

Siis saigi Anni ühe noormehe kannul sisse lipsata, kui sellele üks avati. Vantass Annike ringi, luges seinalt elanike nimekirja ega osanud sealt kedagi välja tõsta ja krõbistas nõutult paki kallal.

Kui ta sealt tükikesse aega ringi oli vaadanud, ilmus äkki nagu maa alt ta seljaleha majavalitseja ja küratas:

"Jälgin teid juba hulk aega. Keda te otsite?"

"Ohte vanainimest".

"Nimi?"

"Ei tea".

"Eesnimi?"

"Ei tea, ka ei tea".

"Mis moodi ta välja näeb?"

"Selline... selline lüh. Tagantpoolt. Kõnnib lohva-lohva ja on kätse, ja ... nagu ei ole näinud".

Majavalitseja olaks sellest üsna lõbusaks ja kostis kohe rõõmsalt: "Oo jah, nüüd ma tean küll! Oodake aga siin, lähen vaatama järele".

Ise ta tõttas ukse poole, millest suur põksilt "Konfor" peal istis. Lüks kiiresti sisse, ukse jätis irtvale.

Anni tõttas jälle jalavaeva vahendamiseks pisut aja pärast järele ja jõudis just kuulda, kuis see telefonis kõneldes:

"Ei tea, näib selline kahtlane. Pakkage: ei tea nime ega välimust, keda otsib. Või-olla varg või muud natsuke peast, teate isegi. Okei, katsun ja jutuga nii kaua kinni pida. Kas tuleb vormis poltise? Ahah, jah, küll..."

Ja nüüd tegi Anni midagi, mida polnud teinud eluski. Ta jättis paki koridori ja põgenes politsei eest. Jooksuläbi hiilis ta tagantse juurde, sealt majataha parkimisplatsile. Siis üle maa-dala leki naaberbue ja edasi teise maa taga-aeda. Sest kargas koeranäru palitubul-ma kinni, jalgu pidi satust Anni roosipõõsasse ja tegi prügitiini otsast oma elu suurima hüppe — vabadusse.

Kui ta auto oli käivitunud nägi ta veel, kuis korterimaja ette sõitis kollane politseiauto. Anni aga vajutas gaasipedaali põhjani ja oligi järgmise nurga taga.

Kus elas vana-tädi ja mis oli paki sees, seda ei saanud Anni kunagi teada.

Hiljuti nägin August Arukest. Kurts, et oli pidanud oma Annile uue kasuka ostma, sest vana olevat hõlma pidi trammikuks vahele jäänud. Lubas terve linnavalitsuse ja liikluskorralduse veel tagant järele kohtusse kaevata.

Annike oma uues kasukas aga naeratas salapäraselt ja näis, et oli oma südametunnistusega juba üsna hästi hakkama saanud.

Prof. Ivask A. Sangast: Väljendas eesti rahva tunnetusi

TORONTO (ME) — Prof. Ivar Ivask USA-st oli külaliseks Torontos Tartu kolledzhis toimunud kirjandusõhtul, mille korraldas kohalik eesti üliõpilaskond. Prof. Ivaski ettekanne käsitles kodumaal surnud luuletaja August Sanga loomingut.

Ta leidis, et kui Sang oli okupatsioonialuses Eestis maovähiga haiglas surivoodil, siis muutus ta nii julgeks, et kirjutas rea selliseid luuletusi, mis nagu väljendasid kogu rahva tunnetust ja olid kirjutatud oma rahvale. Haiguse kestel johtunud meeleoluvõnked ja tervise käigud põhjustasid erilminguid ka luules, iga parame-

nemine tõi optimistlikuma helgi ta värssidesse.

Järgnes lühike biograafiline ülevaade Sanga haridusest ja arbuute rühmitusse kuulumisest. Seal oli Sang tagasihoidlik ja ta jäi teiste varju. Pikad vaikima sunnitusse astad elatas ta tõlketööst ja lisaks kahele iseseisvuse ajal ilmunud luuletuskogule sai ilmuda veel üks "Võileib suudlustega" ja valikkogu.

Ettekanja kirjeldas Sanga ranget enesekriitilist meelt, kes valis ise ainult seda, mil oli väljaveatid kestvuseks. Ta enam ala- kui ülehindas oma loomingut. Tema luulet iseloomustab headus inimesena ja luuletajana selles leiduva eetilise tõttu.

Talle olid võõrad kirjandusmaailma väiklused ega ta ei tardanud kunagi poosi. Ta kirjutas nii otse kui saab ja nii lihtsalt kui võimalik, sellesjuures eelistades vormiliselt traditsioonilist nelikut, kuna mõtteselgus oli kõigile läbipaistev. Eriti peatus ta luuletaja loomingu huumoripool, mil on märgatav osa, kuigi see viimaseis luuletus on üsnagi sarkastlik. Ettekanne oli näidetega elavaks muudetud ja selle lõpposas näitaski I. Ivask Sanga hilisema luule mitmekülgust, kus luuletaja põlnud mitte enam ilukirjanduslik, vaid ta looming oli teokirjandus. Kui oma luuleteekonna alul oli Sang "noormees kes otsis õnne" siis selle lõpul tõe ja õiguse luuletaja.

Pravda järel- hüüd Lifele

MOSKVA — N. Ljudo ametlik häälekandja "Pravda" teatas oma lugejaskonnale, et Ühendriikide suurim ajakiri "Life" on läinud pankrotti.

Pravda kirjutas järgmiselt: "Pole mingi ime, et "Life" enam ei ilmu. See on täiesti arusaadav kui meenutame "Life'i" antikommunistlikku hoiakut, mille ajakiri on laenanud oma omanikult suurmiljonäri Henry Luce'ilt. Antikommism on Ühendriikides juba ammu muutunud teravalt ebapopulaarseks ja nii surevad välja kõik publikatsioonid, mis seda fakti ei ole arvestanud ega suutnud ajaga kaasas käia.

● Jakobsonbergis abiellusid Artur Sikk ja Ingrid Heden. Peigmees on tuntud Stockholm Eesti Teatri näitlejana.



Osavõtjaid Balti arhiiviküsimuste sümposiumist Rootsi Riigiarhiivis (EPL-foto Lepper)

Seitse sajandit Baltimaade ajalugu Riigiarhiivi-näitusel

Möödunud reedel, 19. jaanuaril korraldas Balti Arhiiv koostöös Rootsi Riigiarhiiviga ja Balti Instituudiga ühepäevalise sümposiumi balti pägenike arhiivmaterjalidega seoses olevate küsimuste arutamiseks. Samaaegselt avati Riigiarhiivi ruumes eriline näitus balti arhiivlaidest, mis hõlmab unikaalseid ajaloolisi ürikuid, dokumente, maakarte ja jooniseid ning fotosid uuest ajast — kokku 59 numbrit. Näitus on kavandatud ja korraldanud Riigiarhiivi fõrste arhivarie Nils Holm kõige lähemaskoostöös eestlaste teadusmeeste Evald Blumfeldti, Jakob Koiti ja Arnold Soomiga. Näitus jääb avatuks jaanuariku lõpuni ja selle külastamist võib soojalt soovitada. Sisepääs näitusele on tasuta. Näitusel esitatud materjal on üksikasjaliselt kirjeldatud ja asjatundlikult kommenteeritud erilises kataloogis, mida külastajad saavad tasuta. See on ainulaadne näitus-külastajate teenindamine, mida Riigiarhiiv siin asjahuvilistele tänuväärselt pakub.

Kui jälgida kataloogi järjekorda, siis haarab näituse esimene osa Eesti kaskaaga, Saksa Ordu, piiskoppide ja Taani valitsuse aega. Kõige vanemaks dokumendiks on siin paavst Innocentius III dekreetal piiskop Alberti 19. aprillist 1201 — käskkiri, mis annab ettekirjutusi võimalike riietuse ning ristitud pärimaaleste õpetamise ja nende paganlike abielu-sideme kohta. Huvi äratav Saksa Ordu ja Saaremaa rahvavanemate kokkulepe 27. augustist 1255 pärast ühte ebaõnnestunud ülesõutust — siin lepitakse kokku mitmesugustes õigustes ja kohustustes. Eestlaste tähelepanu köidab kindlasti eriti üks dokument näitusel — see kinnitab, et 29. augustil 1346. a. müüs Taani kuninga Valdemar Atterdaga Põhja-Eesti Saksa Ordule 19.000 hõbemarga eest. Müügileping põhjustab näituse külastajate meenutamata ühte teist müügilepingut kuusada aastat hiljem, kui Nõukogu-de Liit ja Saksamaa kauplused ühe tüki okupeeritud Leedu vabariigi pärast: 1939. aastal müüs Hitler ühe osa Leedumaaast Stalinile 7,5 miljoni kulddollari eest. Saksa Ordu valitsemisajast võiks veel mainida kroonikat XV sajandist.

Rootsi aega Baltimaadel käsitlevad dokumendid algavad kuningas Erik XIV kaitsekirjaga Tallinna linnale 2. augustist 1561. See kaitsekiri Tallinnale oli Rootsi üks esimesi samme viimase taotlusile Läänemere ja Balti provintside. Lähemalt valgustab seda aega veel vakaarumast Eestimaaast aastast 1562 ja Riia linna poolt Juhan III-le saadetud kiri aastast 1570.

1580-200 aastate algul oli Rootsil suur edu sõjas Venemaa, nii Eestimaa, Karjalas kui ka Ingeris. Hädaohu ees et rootslased võiksid tungida Venemaa, sõlmisid vahelised rootslastega 10. augustil 1583. a. Narva lihisel vaherahuga, algul kolmeks aastaks, mida hiljem pikendati aastani 1590. Sellekohane ürik on näitusel välja pandud. Ja on taas õpetlik meenutada, et juba nendel aegadel oli asjaolusel raske jõuda kokkuleppele, kuidas läbirääkimisi vaherahu üle õieti pidada. Kuna mõlemad pooled keeldusid minema vastaspoole kätte olevale maa-alale läbirääkimiste pida-

mineks, lahendati probleem nii, et asjaolusel teelid toodi teine teise vahetusse lähedusse, telkide vahele asetati laud ja mõlema poole läbirääkimiste-pidajad istusid igalüks omas telgis. Süvenedes tolle vaherahu lepingu silmitsesemisele meenuvad valdused konverentsilaua kuju ja selle asetus üle, kui paari aasta eest Pariisis kokku tuldi Vietnamisõja lõpetamise küsimust arutama... Midagi ei ole uut päikele alla!

Rootsi aega Baltimaadel dokumenteerivad veel rida teisi huvitavaid ürikuid. Siin on Karl IX volikirid 28. septembrist 1635. Eestimaa kuberner Anders Larssonile värvata eesti talupoegi rootsi sõjaväeks, millega kaasa käis pärisorjusest vabastamine, Tallinna linna lolliraamatud aastast 1600 ja 1605-1607 jne. Tartu linna püüdatud kolm tähtsat dokumenti: ühekohtu sisseseadmise kohta 26. augustist 1630, ülikooli asutamise kohta 30. juunil 1632 mõlemad ürikud on Gustav II Adolfilt ning Karl XI poolt 28. jaanuaril 1688 välja antud Tartu ülikooli statuudid, kuna venelased olid vahelpeal Tartu vallutatud ja ülikooli tegevuse katkestanud. Selle osa väljajapanekud näitusel lõpevad dokumentidega Narva piiramisest 1700, Riia linna kapituleerimisega 1710 ja Uusikaupungi rahuga aastal 1721.

Näitusel esitatud käesoleva sajandi materjalidest tuleb esile tõsta Rootsi Välisministeeriumi tsirkulaari 5. veebruarist 1921. a., mis käsitleb Eesti ja Läti iseseisvuse vaherahide tunnustamist de jure (de facto tunnustus oli antud varem).

Huvi pakub rohke pildimaterjal, mis annab ülevaate riigipeade vastastikutest küllaskäikudest, samuti rahvalike pildid Eestist ja Lätiist prof. Helge Kjellinssi kogudest. Riigipeade küllaskäike illustreerivad fotod Läti presidendi G. Zemgalisi küllaskäigust Stockholmist aastal 1929, Gustav V küllaskäike Eestisse samal aastal, kroonprints Gustaf Adolfi (praegune kuningas) küllaskäike Eestisse 1932 jne. Kaartide ja jooniste osakonnas (mis hõlmab ligemale kakskümend numbrit) on välja pandud Hiiumaa kaart aastast 1593, Tartu linna piira-

mise plaan aastast 1704, mitmete kirikute joonised, maamõõtjate kaardid mõisamade kohta ja palju muid väärtusväärseid.

Nagu öeldud — külastage seda näitust! See väärir seda. Veel on mõned päevad aega!

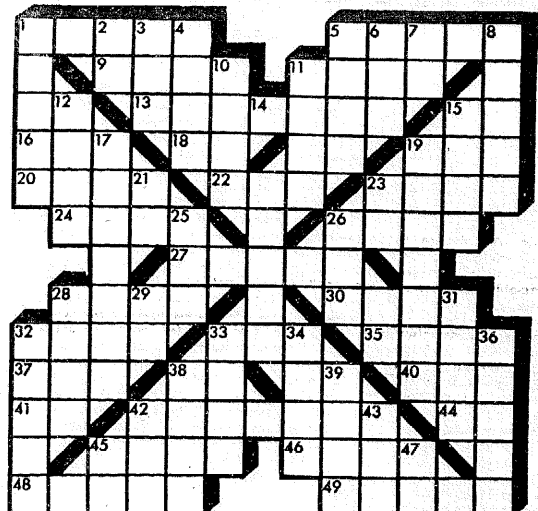
Ed. R.

Julgustus- konverentsi aktsioonid

Balti organisatsioonide poolt koordineeritud julgustuskonverentsi aktsiooni esimene faas oli suunatud aktsioonidele Helsingis ja Skandinaavias. See seisnes julgustuskonverentsi ingliskeelse eriväljaande: "The Baltic States 1940-1972 ja ingliskeelse, rootsi-, norra- ja soomekeelsete memorandumite saatmisest osavõtjate riikide delegatsioonidele Helsingis, samade maade saatkondadele ka Rootsis, Taanis ja Norras, vaatlejate saatmisest Helsingi ja kahe pressikonverentsi korraldamisest: üks Stockholmis ja teine Helsingis.

Aktsiooni teine faas näeb ette julgustuskonverentsi aktsiooni laiendamist kogu Euroopa ja vaba maailma ulatusse. Kui julgustuskonverentsi päris konverentsi kokku astub 1973. a. hilissuvel või sügisel, on ülimalt vajalik, et Euroopa demokraatlike maade parlamendiliikmed, välisministrite ülemid ja diplomaadid kõik on saanud uued materjalid, mis eeldab, et memorandumid tulevad tähtsada veel ka prantsuse, itaalia ja hispaania keelde. Julgustuskonverentsi dokumentide kogu tuleb trükkida uue väljaandena vähemalt 3000 eks. Balti Komitee juhatus astub kokku jaanuaril lõpul, et kindlaks määrata selle uue aktsiooni täpse kava ja eelarve. See aktsioonifaas eeldab samade materjalide levitamist poliitikutele, kongressiliikmetele ja pressile ka USA-s, Kanadas, Austraalias, Lõuna-Ameerikas ja teistes maades.

EPL ristsõna nr. 4



Paremale: 1 seannahk 5 USA osariik 9 sõjajärgne 11 metsilind 13 liigselt lõbus ja sõnakulmu 15 neodüüm 16 petekonna pea 18 jaatus Haailas 19 jook 20 beebi 22 kevadkuu 23 soojendab kala 24 häälitsusorgan 26 tavalline nähtus 27 aja mõiste 28 spordimäts 30 sugulased 32 on näiteks laps 33 ilmakaar 35 lai, arv 37 arv, otsistus 38 alumiinium 40 tänav Prantsusmaal 41 on (ingl.k.) 42 peen tõtt 44 noot 45 maa (saksa k.) 46 Luteriusu Kiriku Eesti peapiiskop 48 lee 49 vaevaline.

Alla: 1 abinõu kirjutamiseks, peamiselt koolis 2 mina 3 summa 4 ühes joones 5 öeldakse naljatades talumehe kohta 6 mõistus 7 see (ingl.k.) 8 mbe niim 10 sale, kõhna (ingl.k.) 11 pehme pealune 12 võorus 15 teatud arv 17 krampil, olukord peaja haigusi

stuse puhul 19 väike trumm 21 teie 23 sinu 25 suur, arv 26 pane rittal 28 sõtsialdemokraat (lüh.) 29 number 31 muusikaline mõiste 32 leidub kala kõhna 33 naise nimi 34 eeslinn 36 nõudlapiis 38 kõrge mõte 39 aadlik Inglismaal 42 tiitel (lüh.) 43 inglise "natsionaaljoog" 45 mitme Araabia linna eesilp 47 muuseum.

Lahendus:

Paremale: 1 kaader 5 ilmetu 9 donda 10 suusad 11 naasis 12 saalis 15 ateist 18 org 19 argoon 22 alasti 25 Parana 27 keelas 29 aitas 30 egoist 31 silmus.

Alla: 1 kas 2 anuma 3 edasi 4 Rod 5 Inn 6 laast 7 Eesti 8 uus 12 sea 13 Leo 14 onas 15 aga 16 ema 17 tai 20 Garbo 21 sinas 23 Leesi 24 Salum 25 Poe 26 ait 27 kas 28 sos.



Dotsent Ingemar Carlsson tutvustab Balti sümposionist osavõtjatele Rootsi Riigiarhiivi uusi allmaa-saale Mariebergi kaljusse raiutuna — osavõtjad on käesoleval pildil kuendal maa-alusel korrusel. Uus riigiarhiiv on hävituskindel (EPL-foto Lepper).

Balti sümposion Riigiarhiivis Viljakas koostöö Balti arhiiviga

Möödunud reedel, 19. jaanuaril toimus Stockholmis Baltimaadest pärinevate pagulaste — eestlaste, lätlaste ja leedulaste — sümposion mitmesuguste arhiivindusega seotud küsimuste arutamiseks. Kokkutulenevate korraldaja Balti Arhiiv koostöös Rootsi Riigiarhiiviga ja Balti Instituutidega ja see leidis aset Riigiarhiivi uues hoones Mariebergis, Stockholmis uue ajalehekivaraali, "Svenska Dagbladet" ja "Dagens Nyheter" hoone otsekoostöös. Rootsi Riigiarhiivi imponentne hoone kümnest korrusest on maa peal ainult neli, ülejäänud kuus korrust on raiutud maa alla kaljusse.

Sümposiooni avas Rootsi Riigiarhiivi juhataja Ake Krommyn tervitussõnadega kokkutulenevatele, rõhutasid soojasõnaliselt Balti Arhiivi ja Rootsi Riigiarhiivi koostöö teaduslikku ja kultuuriloolist tähtsust. Järgnevalt andis ta lühikese, kuid väga sisuka ja ammendava ülevaate rootsi arhiivinduse ajaloost ja tõekorraldusest tänapäeval. Kuulsime muuosal, et Rootsi arhiivindus võis mõned aastad tagasi (1968) märkida 350 aastast juubelit — riiklikule arhiivikorraldusele pandi aasta 1618. Aegade vältel on tegevus aina laienenud ja haaranud uusi alasid, nii et kaasaajal on lahendusi nõudvalt esile kerkinud probleem kuidas piirata arhiivide massproduktiooni ja välja seeldata olulisi materjale. Viimastel aastatel tuleb juurde iga aasta ligemale 20 000 riulimeetri arhiivale, mis nõuavad korraldamist, läbitöötamist ja lätelamist.

Balti Arhiivi ja Balti Instituudi nimel kõneles nüüd fil.dr. Bruno Kalnins, tutvustades lähemalt nende kahe organisatsiooni ülesandeid ja eesmärke. Balti Arhiivi loodi 1966. aastal, võttes endale ülesandeks koguda, korda seada, säilitada ja teaduslikult uurimiseks kasutada anda materjale, mis käsitlevad eestlaste, lätlaste ja leedulaste organisatsioonide tegevust nende pagulaselaste Rootsis. Balti Arhiiv on seni korraldanud üle tuhande kausta väärtuslikku ajaloolist ja kultuuriloolist allmaterjali. Kuid juba paari-kolme aastane tegevus näitas, et Balti Arhiivil ei ole majanduslikke võimalusi ise soetada kindlaid ja vajalikult avaraid lokaale oma arhiividele lätelamiseks. Ja möödunud aastal saavutati põhimõtteline kokkulepe Rootsi Riigiarhiiviga, et Balti Arhiivi poolt kogutud ja korraldatud arhiivilised suksessid antakse üle Riigiarhiivile korralduseks. Balti Arhiiv jääb seega sidemetevahendajaks balti organisatsioonide ja Rootsi Riigiarhiivi vahel.

Balti Arhiivil on kõige tihedam koostöö Balti Instituutiga, mis asutati 1970. aastal ja on eestlaste, lätlaste ja leedulaste ühiseks teaduslikuks uurimiseks Skandinaavias. Instituudi ümber on koondunud ligemale 40 teadlast, kes töötavad kolmes sektiioonis — ajalugu, ühiskonnateadus ning kirjandus- ja keeleteadus. Käesoleva aasta juunikuus korraldab Balti Instituut kolmepäevase teadusliku konfereentsi Helsingis Stockholmis, kus ettekanne esineb teadlasi nii Skandinaaviast kui ka Saksamaalt ja Ameerikast.

Ülevaate Baltimaad haaravalest ar-

hiivilistest, mis praegu on talletatud Rootsi Riigiarhiivis ja millest osa on välja pandud näitusel, tegi arhiivaja Nils Holm, millele järgnes lähem tutvumine näitusel esitatud materjalidega. Meie pääsesime ka Riigiarhiivi maa-alustesse panipaikadesse ja mitmesugustesse töökohtadesse, kus ühel või teisel viisil vigastatud arhiivale säilitamiskõlblikkeks restaureeritakse. See oli väga õpetlik ekskursioon. Huvitava ühiskasjana võiks märkida, et Rootsi Riigiarhiiv on leitud ühe maailma tähtsaima äratundud meetodi, kuidas püsitada, mida vanasti kasutati dokumentide kaitseks kinematiseks, saab seni saladuses peetud meneluse abil valmistada täpseid suurendusi.

Pärast lõunavahetega kõneles dotsent Ingemar Carlsson arhiivimaterjalide korjamise ja inventeerimise meetoditest ja põhimõtetest nende säilitamiseks korraldamise. Ta astundlik, rikkalik kogemustele rajatud sisukas ettekanne jättis väga hea mulje. Dotsent Carlsson juhtis meie lähelepanu eriti raskustele, mis võivad esile kerkida eraisikutele kuuluva materjali kogumisel ja läbitöötlemisel.

Arhiivaja Ago Pärtel oma pikemas ettekanandes vaatas lähemalt tehnilisi, majanduslikke ja organisatsioonilisi probleeme, mis esile kerkivad balti arhiivi korraldamisel Rootsis. Käesoleval ajal tegutses Rootsis ümmarguselt 250 baltlaste organisatsiooni (neist eestlasti 180, lätlasti 60 ning kümnekond hõlmab leedulaste või on ühised kõigile balti põgenikele) ja kolmekümne aasta vältel on neil kogunenud arhiivilähtesuguse materjale, mis käsitlevad põgenemist siia, organisatsioonide loomist, kontakte ametiasutustega, poliitilist tegevust ja kultuuriloolis avalduste korraldamist jne. Sellele materjalile lisanduvad sageli väga väärtuslikud dokumendid ja esemed, mis maapaosse on kaasa toodud kodumaa ja valgustavate meie ajalugu ja kultuurilool. Suur enamik nendest materjalidest on tänaseni organisatsioonide ja eraisikute valduses, kuid on oht, et need võivad kaotsi minna või asjatundmatusest hävineda. Balti Arhiiv on endale võtnud ülesandeks alla vahendada baltlaste arhiivimaterjale üle andmiseks Riigiarhiivile või teistesse arhiivikeskustesse. Materjalide hulgas, mis kuuluvad Balti Arhiivile koguduse, on juba praegu rida poliitiliselt ja kultuurilooliselt väärtuslikke dokumente, muu hulgas August Rei, Aleksander Varna, Birger Nermani jt. privaatkogudused.

Ettekannetele järgnesid väga ela-

vad sõnavõtted, kus Riigiarhiivile esitati rida küsimusi või esitati ettepanekuid, millele Riigiarhiivi personal, eesotsas Riiksarkivarie Ake Krommyniga, andis üksikasjalikku informatsiooni ja tulusad näpunäited. Küsimustele, mis vahe on materjali antamisest või deponeerimisest Riigiarhiivile, saime vastuseks et deponeerimist võib materjali omanik seada ühes tingimusel (ajalisi ja muid), kuidas tema materjali võib kasutada. Annetamise puhul see võimalus puudub. Deponeeritud materjali korraldamise ja läbitöötamise eest Riigiarhiiv mingit tasi ei võta. Esitati ettepanek lasta vanematel inimestel jutustada heilendile oma mälestusi millel on kultuuriloolisi väärtusi. Juhtiti tähelepanu asjaolule, et eraisikute käes olevate arhiiviliste osade esinend nähted, et nende väljaandmisel on arvestatud (nii positiivselt kui ka negatiivselt) vastava organisatsiooni juhtivate tegelaste poliitilist meelust. Arhiivilised kogumised peaks see motiiv jääda tahaplaanile. Läbi-rääkimist puudutati ka seda, et pagulasarhiivide keskuste loomine tuleb muu ka ülemereades. Sellel võib olla ka oma positiivne tähtsus — nii säiluvad materjalid ikkagi ühel mandril kui need teisel võivad ühel või teisel põhjusel hädaohu sattuda. Edasi kuulsime, et läti organisatsioonid ei ole seni midagi Riigiarhiivile ühe annud, kuid seda loodetaksi edaspidi teevad. Eesti organisatsioonidest annavad Eesti Komitee ja Eesti Rahvusnõukogu oma materjalid Riigiarhiivile juba celoleval sügisel pärast mainitud organisatsioonide juubeli-aastapäevade äramäkimist.

Koos vahenajaga ligi seitse tundi kestnud hästi korraldatud, asjaliku ja sisuka sümposiooni lõpetas Balti Arhiivi esimese William Muld. Ta tänas Rootsi Riigiarhiivi ja selle juhatajat Ake Krommyni väärtusliku abi ja heatahtliku toetuse eest sümposiooni korraldamisel, mis on ainulaadne Rootsi arhiivinduse ajaloos. Samuti tänas ta ettekannete tegijaid, näitusel korraldajaid ja kõiki kaastöölisi. Balti rahvastel on ees suured ja vastutusrikkad tööülesanded oma arhiivinduse korraldamise ja tänase sümposiooniga on tehtud küll väärtuslikku eeltööd nende probleemide lahendamiseks. Osavõtt sümposioonist on olnud rõõmsustavalt suur ja huvi asja vastu elavalt aktiivne, mis innustab looma teorohket tulevikku. Koostöölajate tänapäevase sümposiooni korraldajale ja kõigile suurevaevana näigajale olid kestvad.

ED; REINING

Uue evangeeliumi lähivalgustaja

Pagulus on hulk uusi kirjanikke juurde tulnud. Mitmed on surma läbi lahkunud. Osa on pikemat aega vaikinud. Kaheksimeisväärselt on nende hulgas ka andekas kirjanik Voldemar Ünn. Tema viimane raamat ilmus 1953. Autor pühitus nüüd 7. jaanuaril oma 80-ndat sünnipäeva.

Voldemar Ünn on Valev Uibopuu kõrval parimaid kommunistliku rezhimi kujutajaid meie kirjanduses. Aastal 1952 ilmus temalt romaan "Viis paari susse. Üks Nõukogude lugu". Teose tegevus sünib Leningradis ja selle keskseks kujukse on vana ja vaene Marfa Marvejevna. Tema mees oli andnud oma elu võitluses "reaktsionäär" Judentshi vastu "inimsoo parema tuleviku eest". Tema kaks noort tugevat poega olid läinud võitlema Denikini vastu, "kes oli samuti reaktsoonäär", ja puhkasid nüüd kuskil nimetus haudades. Marfa Matvejevna oli jäänud üksi nautima lugematute ohvrite hinnaga saavutatud "paremat tulevikku". Autor annab sellest üksikasjalisi, väga konkreetselt elulähedasi ja satiriga läbiimmutatud pilte.

Marfa Matvejevna elab luitunud üürimajas vietsas toakeses, mille kaas nurga ta on välja üürinud. Ta elab end süsside valmistamiseks, müüdes neid vanakraamiturul, kust tal enamasti õnnestub osta ka materjal süsside valmistamiseks. Keset kauplemist ühel külmal talvapäeval astub ta juurde noor militsoonid ja näeb head võimalust oma teenete nimistiku täiendamiseks. Ta viib Marfa Matvejevna militstaasjokonda, kus see toorelt üle kuulatakse ja vangikongi kohut ootama suletakse. Kohus on nelja kuu pärast. Otsus: seitsmeks aasteks sunnitööle speku-

litud fraasidega pateetilise süüdistuskõne Marfa Marvejevna. Vanem eesistuja-rahvakohtunik määrab hirmu pärast ja oma naha päästnikseks kõrge karistuse.

Ünn on suureandeline inimesekujutaja. Viis, kuidas ta Marfa Marvejevna tema liikumiste, toimingute, rääkimisviisi, mõtete ja tunnete kaudu elavaks teeb, on imeteliseväärt. Viitkese ja vasesse elu trivialisest detailidest on peensusteni läbikaalutud ja väga ilmekad. Kõige episoodilisemastki tegelasest luuakse meelde jääv kuju. Üks näide: Marfa Marvejevna on ju ka kaitsja määratud. See ei lausu sõnagi, seisab ainult ja ootab istungi lõppu, et honorari kätte saada. Aja viiteks joonistab ta paberitükile enda ees kaebeluse nägu. Korraga läbib teda hirmuvärin: enesele määrakamata oli ta joonistanud portreote tumedad tugevad vurrud, need vurrud, mis alati ja iga ametiasutuse seinal talle vastu vaatasid — ja seltsimees sekretir sirutab parajasti kaela, et selgusele jõuda, millega seltsimees kaitsja õieti tegutses. Tegutsesinend on elavad, kohati humooristlikud, koomilised ja groteskised, põhjas traagilised. Loetagu näiteks, kuidas Marfa Matvejevna "sotsialistlikku sütti" hangib vii kuidas Elena Pavlovna seltsimees Kotikoviile pikse ostab. Kohtustseen on eriti rüüv, sest siin ühinevad rezhimist põhjustatud iseenesest tühisid inimlikud motiivid kogusummaks — kohtuotsuseks, mis kaebeluse hävitab.

Kaheköiteline romaan "Uus evangeelium" (1953) kujutab Nõukogude Vene esimest okupatsiooni Eestis. Sündmustik algab "ühel vaikel au gustiku õhtupoolikul aastal 1939" ja lõpeb saklaste sissetulekuga. "Oli liius hilisajast ilm. Päike paistis ja pääkused lendasid kõrgel taeva all. Oli nii zahulik ja tohtis vabalt hingata". Nende kahe idüllil vahel on äärmiselt süge aasta. Tegevuskohadeks on Nõmme ja Tallinn. Tegelasid on palju, mitmesuguses elukuses ja erinevas vanuses, eestlasi ja venelasi. Igalehel on muidugi oma nägu ja iseloom, aga nad on eeskätt mõeldud teatavate ühiskonnaklasside ja töölase esindajatena. Pearõhn on sündmustel, üle korra maksmapanekul ja inimeste reageerimisel. Niame saklaste lahkimist, juunipöörde, Eesti-Läti maavõitlust, venelaste üha suurenevast sisserändamisest ja oshulmu, NKVD tegevust, küditamist.

Tegelasühmades on kõige enam esile tõstetud vandeandvõist Ninep ja tema kolleegid. Neist saavad uue korra all rahvakohtunikud. Ninep astub NKVD kütisi ja on sunnitud pidama oma ameti nii, et see toob talle raskeid isekonflikte. Tal õnnestub põgeneda ja varjata end saklaste saubumiseni. Juba see ainus aasta tähendab reale inimestele peale väliste pöördete enam või vähem saatuslike tagajärgedega sisemist moomumist. Teiseks põhjalikumaks vaatuspunktiks on metallitehas, kus uued Venemaa saabunud asjatundmatud asamehed peale muude nurraste algatavad sotsialistliku võitluse ühe Uraltagi-taguse vabrikuga.

Ünna esitamisviis on esljejooniteline, intellektuaalselt eritlev, ironiline puintidega. Sündmusti arendatakse range järjekindlusega. Aine on pingeline ja selle pinge on kirjanik ka oma teostesse üle kandnud.

HELMİ ELLER

*

Voldemar Ünn sündis 7.1. 1893 Tallinnas vabrikutöölise pojana. Oppis Tallinnna linnakoolis, lõpetas 1920 Tallinnna kolledži ja 1937 Tartu ülikooli õigusteaduskonna. Töötas politsei- ja kohtusüsteemides ja pärast ülikooli lõpetamist õiguskantsleri sekretäarina. Asus a-st 1941 pagulaseks Rootsis, on töötanud tekstiili- ja metallitööstuses. Praegune elukoht Göteborg. Ünn debüteeris Mardika pseudonüümi all romaaniga "Tint" (Tartu 1938), mis talle talle "Looduse" kirjastuse ahihina. Paguluses on ilmunud romaanid "Viis paari susse" (Lund 1952) ja "Uus evangeelium" II, III, I. und 1953).



Voldemar Ünn

latsiooni pärast. Autor kommenteerib: "Marfa Marvejevna lahkus ühiskonna näitelavalt. ... See ei olnud enam endine Marfa Matvejevna, selge aruga, tragi, algatusvõimeline, üles kasvanud ühiskonnas, mis jättis individ endale hoolets leida oma paik kaasinimeste hulgas. Marfa Matvejevna oli selle leitudud. Ei mingi erilise paiga, vaid ainult kitsas lõhe, kuhu ta enda parajasti võis ära mahutada. Ning ta püsis seal, võideldes vahvalt, nii nagu Tema oli käskinud, kinkides inimesele elu mitte selleks, et selle endalt heita, kui raskused tundusid ülepääsmatuna. Aga ta sattus vastuolu uue ühiskonnaga. Uus ühiskond ei talunud indiviide, kes ise oma paiga ühes ühiskonnas tahtis leida. Uus ühiskond reserveeris endale õiguse oma liikmetele nende paik kaaskodanike hulgas kätte näidata. Ja nüüd näitas ta selge Marfa Matvejevna".

Elutingumuste armetuse ja kõleduse, süsteemi julmuse ja tobeduse kirjeldamiseks kõrval kujutab Ünn kõige selle kajastumist inimestes. Kõik on esmaajones tegevuses oma äraelamisega ja üheleamisega, endi toitmise ja katmiseks. Vanemal inimestel on erimureks asjaolu, et nende kui endise korraga harjunute suhtumist uuesse korrasse kergesti võidakse umbaluseks. Nooremad oisivad võimalusi kirjariikitegemiseks. Mõlema pool viib see teesklemiseni, üleapakkumiseni, pugemiseni. Noor prokurör peab edevusest ja kannuste teenimiseks

Leinateateid



Armast abikaasat,
isa ja venda

**Johannes
Sagrits'at**

Sünd. 31.3. 1907
Surn. 23.1. 1973

Leinavad

**LEENI
AITA ja GÖRAN
MIKAEL
JÄSKA ja HELLO**



BES-i juhatuse liiget

**Johannes
Sagrits'at**

mälestab kurvas leinas

BORÄSI EESTI SELTS



Unustamatult armast venda

**Aleksander
Maripuu'd**

Sünd. 3.1. 1902 Kuressaares
Surn. 2.1. 1973 Kuressaares

mälestavad vaikselt leinas

ODE

ja

**VEND PEREKONNAGA
Uppsala**



Meie armas villistlane

Martin Puusep

Mälestab sügavalt leinates

EESTI OLÜPILASTE SELTS

Lyndon B. Johnson surnud 'Unustatud' reformipresident

Ekspresident Lyndon Johnson suri südameataki tagajärjel oma ranšos: Texase osariigis. Valgesse Majja USA 36-nda presidendina saabus ta üldraamatiliselt, seoses John Kennedy mõrvamisega 22. novembril 1963. Kuna Johnson oli viitsepresident: sai ta automaatselt presidendiks andes ametivande lennukis, mis toimetas äsjamõrvatud Kennedy Dallasest Washingtoni. Tema kõrval seisis tookord Jacqueline Kennedy, ikka veel verrega ülepritsitud kostüümkleidis.



Ene Reede

Avaldame südameiliku kaastunnet
Georgile tema abikaasa surma puhul.

LINDA ja OSKAR TREI



Armas

Ene

Sind leinavad kurbuses vanad sõbrad

**JUTA
MARI ja HERMANN
Hamburgis
ERNA
USA-s**



Armast sugulast

Rudolf Pärge'a

mälestavad

**HILDA UUKAREDA
abikaasaga
HEINO SÜVISTE
perikonnaga**



Armast kolleegi

**Doktor
Ilmar Juhans'it**

mälestab sügavas leinas

**EESTI ARSTIDE SELTS
ROOTSIS**

Johnson oli USA president kokku viis aastat. 1964 toimunud presidendivalimistel saavutas ta hülgelöödu oma vastaskandidaadi Barry Goldwateri üle. Viimast süüdistati tookord "puru-tagurlikkuses", kuna ta avalikult lubas massiivset ameerika sõjalist panust Vietnamis.

Tegelikkult oli Johnson see, kes juba veebruaris 1965 andis signaali USA vägede viimiseks Vietnamis suures skaalas. Enne seda oli USA panus piiritud sõjalise varustuse saatmisega Saigoni valitsusele, kusjuures "sõjaliste nõuandjatena" tegutsesid Vietnamis umbes 20 000 ameeriklast.

Tagapõhjaks oli FNL-i edu nõrga ja korrumpeeritud Saigoni valitsuse vastu, kuid peaaegalikult niinimetatud Tonkini lahe intermetso. Vastavates raportides teatati, et nimetatud lahes tungisid Põhja-Vietnami torpeedopaadid kallale USA hävitajatele.

Ja kongress tunnistas heaks Johnsoni ettepaneku võtta kasutusse kõiki vajalikke abinõusid et kaitsa USA relvastatud jõudusid. Nii algas Põhja-Vietnami "selektiivne" pommitamine, kusjuures rünnati sõjalisi ja strateegilisi objekte. Massiivsed pommitamised tänapäeva tüübiga ei esinenud, samuti mitte sadamate minnerimist.

Pragu aga väidetakse, et Tonkini-raport tegelikult oli võltsitud, s.t. kallaletungi USA sõjalaevade vastu ei esinenud. Seega oleval olnud tegemist kõrgemate sõjaväelaste provokatsiooniga. Võltsimis-teooriat Pentagon eitab kategooriliselt ja afäär kui selline on praegugi salapärase, jäädes tulevikku ajaloolaste uurida, kui vastavad dokumendid "top secret" templi alt lahti pääsevad.

Igal juhul muutus kogu Vietnamis sõda "Johnsoni sõjaks", kusjuures LBJ valitsuse lõppereioodid olid ameeriklastel Vietnamis kaugel üle poole miljoni mehe. Sellest hoolimata aga

ei saavutatud lahinguväljadel märkimisväärselt edu ja USA poliitilised vasteljad on veendunud, et Vietnam õieti oligi Johnsoni komistuskiviks. Ja põhjuseks, miks ta enam ei soovinud teist korda presidendiametile kandideerida.

Seevastu aga märgitakse, et sisepoliitilisel areenil oli Johnsonil hülgelteeneid, milliseid aga täielikult varjutas Vietnamis sõda. Näiteks oli LBJ unelmaks "great society", see tähendab võrdõiguslikkuse kõikidele ameeriklastele, sotsiaalne julgeolek, rassi-vaenu vähendamine jne.

Seda püüdis ta ka võimaluste piires läbi viia, kusjuures Lyndon Johnsoni arvele kirjutatakse vähemalt sada reformi. Näiteks vaba ravi pensionäridele, mitmesugused reformid hariduse ja tervishoiu alal; edasi püüdis ta vähendada töusvat kuretegevust, elimineerida neegrigetost ja ta nimetas ametisse esimese neegrissi valitsusliikme USA ajaloos. Ja ta viis läbi Kennedy poolt ette pandud kodanikuõiguse seaduse, mis vähemalt teoreetiliselt tegi kõik USA kodanikud, rassi peale vaatamata võrdõiguslikeks.

Ent kõigest hoolimata ja täiesti paradoksaalselt leidsid just Johnsoni ajal aset raskeimad rassirahutused USA ajaloos, koos Martin Luther Kingi mõrvamisega 1968. Väljastatud reformid ei suutnud enam peatada juba käigusolevat liikumist.

Oma viimased aastad elas Johnson tagasiõmbunud, peaaegu unustatult. Paljud ameerika poliitilised vasteljad märgivad, et pragu on veel vara midagi lõplikku öelda Johnsoni tegelike teenete kohta. Tema tragöödiaks kujunes Vietnamis sõda, osalt ka rassiprobleemid. Võibolla alles aastate pärast saadakse täielikult aru: mida Johnson õieti taotles. Sotsiaalsed reformid alal on ta aga juba nüüd ära teeninud täieliku tunnustuse. (EPL/JA).



Lyndon Johnson tuli USA presidendiks Kennedy mõrvamisega 22. novembril 1963. Pildil dramaatiline hetk, kus ta annab presidendivande otsekohe pärast Kennedy surma viimase lehega kõrval.

Direktori seikluslend Läti pealinna

Norrköpingi direktor Clarence Glendenberg sai mõeldud teise päeval hakkama üsna originaalse ettevõttega, nimelt lendas ta üüritud sportlennukis Norrköpingist otse Riigi. Lennuväljal teatas ta, et destinalioon on Berliin.

Riigi jõudes arresteriti direktor, kuna tal muuhulgas puudus sissebivis. Asjast informeeriti ka otsi soorsaatkonda Moskvast, kes oli üle-



**EESTI MAJA
WALLING. 34-1**

Tel. 114777 (majavanem)
318134 (perenaine)

kuulajatega pidevas kontaktis. Nüüd on vene võimud teatanud, et Glendenberg vabastatakse ja saadetakse koju. Märgitakse, et ülekuulamisel seigus, et tegemist oli "entusiastliku lenduri originaalse ideega". Lisaks ka teatud sensatsioonihimuga, kuna teadaolevalt pole veel ükski eralendur täiesti ilma dokumentidega lennanud üle talvise Läänemere Baltikumi. Pole veel teada, kuidas saadetakse Rootsi Norrköpingist üüritud sportlennuk. (EPL/JA).



EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peapiiskoplik kogudus. Pööjumalat. 28/1 kl. 14 Jakobis, kog. õp. laulur.

GÖTEBORG: Kristiines jumalat. 4/2 kl. 14. õp. Kool, orelli PG Strömberg, laululehed.

NORRKÖPING: Matteuses jumalat. 28/1 kl. 15, õp. Kool, orelli H. Piirimets, laulur.

ROOTSI EV. LUT. KIRIK

STOCKHOLM: Hägersteni Uppenbarelse kirikus eestik. jumalat. 28/1 kl. 14, õp. Kodar.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik. 28/1 kl. 11 liturgia, ülemp. Nael.

SOOME ORTODOKSIKIRIK

ESKILSTUNA: St. Anna ortodoksbelis, Haleniig. 1 õhtuteen. 27/1 kl. 17, samas 28/1 kl. 10 liturgia soome ja rootsi keeles, ülemp. Martin Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: EestiNelipühi Kirik, Brävallag. 11, 28/1 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 jumalat. A. Söderlund, koor ja noored. 23/1 kl. 19 palve- ja piiblitund.

STOCKHOLM: Eesti Maja, Walling. 34, 27/1 kl. 18 vaimulik lauluüh. Allan Laur, soolo-, noorte- ja koorilaule.

STOCKHOLM: Normalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, 21/1 kl. 15 kog. aastapeakoosolek, kl. 14 juhat. koosolek.

ESKILSTUNA: Eskili kirik. Båtsmansg. 7, jumalat. 28/1 kl. 14, E. Jorgur jt.

GÖTEBORG: Blå Bandeti saalis, Erik Dahlbergs. 10 jumalat. 28/1 kl. 11, H. Nymman.

GÖTEBORG: Smyrna Eesti kog., Parg. 1, 27/1 kl. 18.30 piibli ja palvet. 28/1 kl. 15 jumalat. A. Heil jt. Samal ajal pühapäevakool.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 28/1 kl. 13, H. Wilkholm jt., laulavad rootsi noored Fiispingist, õhver välismisjonile. Betaniana, Bräddg. 54, palve ja aasta aruande koosolek 27/1 kl. 17.

OLOFSTRÖM: Betel, Järnvägg. 34, jumalat. 28/1 kl. 14.30, A. Vaim ja V. Kujba.

Liikumisi läbi raudeesriide

Okupeeritud koduma teatell oli Kanadas venna juures Hugo Leichter, Shveitsis oma juures Alviine Rau, Ida-Saksamaal ema juures Linda Klimentko ja sugulaste juures Anne Varendi. Soomes viibisid seoses sugulase matusega Salme Esilas ja Linda Ploompuu.

● President Nixon korraldab eeloleval aastal rea nõupidamisi Euroopa riikide juhtidega. Esimesena saabub Washingtoni Briti peaminister Heath, kes peab presidendiga läbirääkimisi 1. ja 2. veebruaril.

Otsime kogenud

õmblejaid

pooleks ehk terveks päevaks ja pealadumise masinale

oskustöölisi

Töökoht Kungsgatan 67 või Västmannagatan 9.

**ANATOMISKA
BANDAGE AB**

Västmannagatan 5, Stockholm
Telefon 08/10 68 74 küsida pr. Laher.

Rootsi televisiooniprogramm

TV Lördag

9.00 Jak. Färg. 4. Jak i Japan.
9.10 Resa in i insekter värld. Färg. Med hjälp av macrofotografering får vi i den här filmen från ABC följa med in i den oerhörda art- och individrika insektsvärlden. Suomenkieliset ohjelmat: Finskpråkiga program:
10.00 Kostamus. Kostamuxen kai-voskaupungin rakentaminen on suuri haaste Kainuulle ja koko Pohjois-Suomen talouselämälle.
Kostamus — ett industriprojekt. Den planerade gruvstaden i Sovjetunionen nära den finländska gränsen är ett delprojekt mellan de båda länderna. Textat på svenska.
10.30 Tivoli. Elokuva työstä huviteolijaisuuden palveluksessa.
Tivoli. Reportage om den kringresande nöjesvärlden och dess människor. Textat på svenska.
11.00—11.15 En français. Färg. 1. Le pont.
11.55 Scener bakom scenen — från vardagslivet på jubilerande Stockholms-Operan, förmedlade av Ralph M. Evers. Färg.
12.00 Den nya stilen. Bo Lagercrantz presenterar nyklassicismen.
17.00 Arvingarna — engelsk serie. Färg. I rollerna: Glyn Owen, Jean Anderson, Derek Benfield, Robin Chadwick, Jennifer Wilson, Hilary Tindall, Richard Easton, Julia Goodman.
17.50 Helgalsringning. Färg. Från Öjaby kyrka i Småland.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Aktuellt i veckan. Färg. Textat.
18.30 Cirkus Benneweis. Del 1. Färg. Medverkande: Jumping Jack, Alexandros-akrobaterna, Herculeans, Balkantruppen samt Barbara Morris med sina dresserade sjölejon.
19.00 Fablernas värld. Färg. Myran blir kvitt sitt armod.
19.05 Teskedsgumman och kroppen. Färg.
19.20 Hett om örnen. Färg. Kanadensisk kortfilm om elden på gott och ont.
19.30 Den vite mannens väg. Vägen till Apartheid kallar Per Wästberg och Bengt Åke Kimbré detta personligt präglade program om sin syn på hur den vite mannen behandlas de icke vita i Afrika. Det filmmaterial som presenteras är till stor del utsmugglat från södra Afrika och ger en mycket skrämdande bild av världen i dag.
20.15 Plats på scen för Solveig Karls-son, Sölgård Kjellgren, Mats Norrby, Lillemor Ohlson och Björn Skifs. In från västanter: Esther Williams, Errol Flynn, James Dean m.fl.
21.00 Aktuellt med TV-nytt, sport och väder.
21.30 Vikingarna som försvunnit. Färg. Engelskt filmreportage om vikingarna som på sina färder i västerled kom till Grönland och Vinland.
22.20 TV-nytt, väder.
22.25—23.40 McCloud. Färg. 3. En värld för mamma.
I rollerna: Dennis Weaver, J. D. Caanon, Terry Carter, Bo Svensson, Stefanie Powers, Joan Blondell.
TELEVISION 2
14.45 Alpinet från störtloppstävlingarna i Kitzbühel. Färg. Sven Plex Petersson.
15.35 Vart går Israels barn? — reportage om dagens Israel i svenskt perspektiv av Roland Lundin, Christina Olofsson och Bertil Romilsson. Textat. Färg.
16.15 "Det finns något farligt i ord". Personligt med Lars Forssell om oro och kärlek, om makt och rikedom. Tomas Dillén och Lars Ulvenstam.
17.00 I Vietnam när bomberna faller — film av Lennart Malmér och Ingela Romare. Färg.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Lejonet Krasse. Färg.

18.00 Historien om en basfiol — romantisk berättelse av Jiri Trnka. Färg.
18.15 Leonardo da Vinci. Del 5. Färg.
19.30 Rapport med TV-nytt, väder, sport.
20.00 Ett resande teatersällskap. Färg. Fritt efter August Blanche och andra samtida berättare. Del 6: Fan må vara teaterdirektör. Manus och regi: Bernt Callenbo.
Medverkande: Georg Rydeberg, Rolf Skoglund, Karin Kavli, Claes Thelander, Gun Robertson, Carl Billquist, Tor Isedal, Arne Källerd, Anna Sällström, Erik Hammar, Börje Mellvig, John Harrysson, Chris Wahlström.
21.00 Katrina. Svensk långfilm från 1943 efter Sally Salminen roman. Regi: Gustaf Edgren.
I rollerna: Märta Ekström, Frank Sundström, Birgit Tengroth m.fl.
22.40—22.45 TV-nytt, väder.

TV Söndag

Suomenkieliset ohjelmat: Finskpråkiga program:
10.00 Uutisviikko. Nyhetsveckan.
10.20 Kaustinen musiikkimobile. Katkelmia Irma Rewellin ohjaamasta Kaustisen kansanmusiikkifestivaalien pääohjelmasta, missä eri kansanmusiikkityöt ja -kuoro esittävät valikoiman tunnetuimpia musiikkia.
Folkmusik i Kaustby. Textat på svenska.
11.00—12.15 Gudstjänst. Från Tomas-kyrkan i Göteborg, pastor Leif Hengren. Tomas-kyrkans sångkör medverkar. Körledare och organist: Rakel Erenmalm.
12.25—14.55 Regionalt. Mötet. Färg. Arne Lundberg, kommunordförande möter Alf Ronnby, samhällskritiker. Södra regionen.
15.00 Världen i fokus. Färg.
15.30 Flickan som trampade i klavret. Amerikansk filmkomedi från 1919 med Lucille Ball och William Holden.
17.00 Ronden: På väg från knarket — reportage från Rättsgården i Jämtland där Stockholms kommun med moderna terapimetoder värdar narkotikamissbrukare. Färg.
17.30 Landet runt.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Vardagslivet källan. Färg. Söng av Emil Gustafsson — evangelist och sångdiktare (1882—1900). Medverk: Cantuskören, Solfrid Thorsén, Bertil Stadling och musiker.
18.30 Bygga bo — australiensisk film om olika färgs sätt att kamouflera sina bon. Färg.
18.40 Science fiction — en litteratur för vår tid? Färg. Samtal i Köpenhamn med bl.a. den engelske författaren Brian W. Aldiss och den svenske Sven Christen Swahn. Programledare: Göran Bengtsson.
19.10 Barna Hedenhöj. Färg. En rit-saga av Bertil Almqvist. 2. Hedenhöjarna lever grottiliv.
19.25 Evenemangskonsert. Färg. Brahms: Violinkonsert D-dur, op. 77. SR:s Symfoniorkestr. Dir. Okko Kamu. Solist: Arve Tellefsen. Direktör: Sändning från Cirkus i Stockholm.
20.10 Ett köpmanshus i skärgården. Färg. TV-serie av Olle Mattson efter en roman av Emilie Flygare-Carlén. Kapitel V: Slag i saken.
I rollerna: Ulf Brunnberg, Agneta Bolme, Ulf Palme, Åke Falck, Irma Christensen, Essy Persson, Ernst Günther, Ulla Jacobsson, Hans Ernback, Berta Hall, Sten-Ake Cederhäll, Jan Nygren, Sven Wolter, Claes Espen, Thor Zachrisson, Thore Segelström, Mona Andersson.
21.00 Aktuellt med TV-nytt och väder.
21.30 ca Sportspeglar.
22.00 Mästarmått i golf. Färg. På Wentworthbanan utanför London möts Jack Nicklaus, USA, och Bob Charles, Nya Zeeland. Kommenta-

tor: Göran Zachrisson.
22.45—22.50 TV-nytt, väder.
TELEVISION 2
9.25 Stäm gitarren. Färg.
9.30 Bäfte 2. Färg. Nybörjarkurs i tyska.
9.40—10.00 Spela gitarr. Färg.
14.45 Alpinet — från specialslalomtävlingarna i Kitzbühel. Färg. Sven Plex Petersson.
15.35 Uttagning eller u-hjäl? Färg. Frank Hirschfeldt, Åke Örtmark och fotografen Björn Bondeson granskar utländsk företagsamhet i Costa Rica, Brasilien och Mexiko.
16.15 Bel Ami — pjäs efter Guy de Maupassants roman. Färg. Del 3: Madeleine.
Medverk: James Cossins, Suzanne Neve, Robin Ellis, Graham Leaman, Elvi Hale, Maurice Quick, Garfield Morgan, Arthur Penelov, John Wentworth, Margaret Courtenay, Wendy Allnutt, Penny Thomas, Gillian Bailey, John Bryans.
17.00 Sant och sänt. 5. Om upp och nerfärd vatten, centrifug, djävulsryttare och hur barn har det när dom ligger på sjukhus.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Lejonet Krasse. Färg.
17.35 Boppe Løppe och den galna familjen. Färg. Kapitel 4: Om kattors kärlek, bingovinster och en märklig figur.
18.00 Hassans resa. Färg. Hassan är en pojke som bor i Sahara.
18.30 Drömfabrik AB. Färg. Lek och allvar med Eva och Figge m.fl. Dagens teatergrupp är Narren. Husbänd: Berndt Rosengrens kvartett.
19.30 Rapport med TV-nytt, väder och sport.
20.10 Mouth & Macneal. Färg. Den holländska popduon på besök i Sverige.
20.35 Bilderburken. Färg. Carl-Uno Sjöblom visar filmer tagna av svenska folket.
21.00 Harstena — 6 i Gryts skärgård. Färg. Olle Adolphsson käserar.
21.30 Musik i Sommarskåne. Färg. Åhus med Yosef Lateefes kvartett.
22.10—22.15 TV-nytt, väder.
TV Måndag
Skol-TV:
8.30—8.50 Biologi. 6. Biologisk individualitet. Gymnasiet.
9.05—9.15 Switch on! 18. Lågstadiet.
9.20—9.40 1. Nordamerika. Färg. 1. Möt en kontinent. Mellanstadiet.
9.45—10.00 Rytm och rörelse åk 3. 2. Musiken, rörelsen och dansen. Lågstadiet.
10.10—10.30 Bildens språk. 2. Bildmakare. Högstadiet.
10.35—10.55 Vårda och hjälpa. Ulf 11 är ligger på sjukhus. Högstadiet.
11.00—11.10 Bäfte 2. Färg. Nybörjarkurs i tyska för vuxna.
Skol-TV:
12.20—12.40 Arabvärlden. Färg. 1. Arab. Högstadiet.
12.45—13.00 Vardagslivets kemi. 1. En dag med Eva. Högstadiet.
13.10—13.40 Egypten förr och nu. Färg. Del I och del II. Högstadiet.
13.45—14.55 Naturkunskap åk 2. 2. Livets celler. Gymnasiet.
15.30—16.45 Vad händer på natten? 17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Deckare u. p. a. Färg. 4. En våghalsig klättring.
18.30 Halvsju. Färg.
19.30 Kidnappning — pjäs av Kjell Albin Abrahamson och Bo Bjelfvenstam. Färg.
En svensk som är chef för Etiopiens säkerhetspolis besöker Sverige och kidnappas då av Eritreas befrielsefront. Befrielsefronten kräver att 20 fångar, som sitter fängslade i Etiopien för sprängning av ett etiopiskt flygplan, ska frigges i utbyte mot säkerhetschefen.
Regi: Bo Bjelfvenstam.
I rollerna: Willy Peters, Lilian Johansson, Anders Nyström, Christer Rahm, Esias Tewolde Berham, Manne Grünberger, Bert-Åke Varg, Marrit Ohlsson, Sture Hovstadius, Bo Brundin.
20.45 Unga musiker. Färg. Mikael Rameil sjunger och spelar egna låtar tillsammans med Gunnar Bergsten, flöjt, Bengt Dalén, gitarr, och Stefan Höglund, bas.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
21.30 Väder.
21.35 Som en hel karl. Färg. Om kvinnans situation på dagens arbetsmarknad.
22.15—22.20 TV-nytt, väder.
TELEVISION 2
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Lejonet Krasse, hunden Dill och deras vänner i kryddgården. Färg.
17.35 Det var en gång en sommar. Färg. Filmberättelse av Tomas och Yeng Löfdahl om vad som finns att se i naturen. Första delen.
18.00 Insändaren. Textat.
18.30 Skratkammaren. Godbitar från den gyllene stumfilmstiden.
18.50 Ställ upp. Färg. TV 2:s talang-jakt landet runt. I kväll: Dalarna. Programledare: Bengt "Polo" Johansson.
19.30 Riksblandning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 Våra folksjukdomar. Färg. 3. Allergi.
20.20 Teddy-björnligan. Färg.
20.55 Anslagstavla. Färg.
21.00 Filmklubben. Färg. 24 flickor i sekunden — om kvinnobilder på bio.
21.45 Musik jorden runt. Indien. Färg.
22.25—22.40 TV-nytt, väder.
eezlydzsvsvxvxtsdsd.
TV Tisdag
Skol-TV:
8.30—8.50 Naturkunskap åk 1. 10. Ljudet. Gymnasiet.
9.00 Att klara klimatet åk 4. 1. Åta, sova eller flytta. Mellanstadiet.
9.20—9.35 Matematik åk 2. 2. Väder. Lågstadiet.
10.00 Switch on! 18. Lågstadiet.
10.10—10.30 Vid Medelhavet åk 5. Färg. 2. Landskapsrun. Mellanstadiet.
12.00—12.15 Teknik i vardagslivet åk 2. 3. Optik. Lågstadiet.
12.20—12.40 Sovjetunionen. 1. Arkadi Tsyfjuk — en präst i Vladimir. Högstadiet.
12.45—13.05 Sovjetunionen. 2. Nina Tokurionova — en student i Ulan-Ude. Högstadiet.
13.10—13.30 i Latinamerika. Färg. 2. När frosten kom. Mellanstadiet.
14.00—14.20 Efter gymnasieskolan. Fritt val?
16.30—16.45 Den lilla teatern spelar för dig. Färg.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Halk — Bengt Alsterlind. Färg.
18.30 Halvsju. Färg.
19.30 Panorama. Färg. Om de politiska och militära öst-västproblemen i Europa inför mötet mellan de två militärpakterna i Schweiz.
20.00 Arvingarna — engelsk serie. Färg. 4. Daid Hammond måste bestämma om han ska stanna i familjeföretaget eller sälja sin del... I rollerna: Richard Easton, Robin Chadwick, Hilary Tindall, Dominic Christian, Nicola Moloney, Julia Goodman, Jennifer Wilson, Philip Trewnard, Derek Benfield, Glyn Owen, Jean Anderson.
20.50 Dragnig i nummerlotteriet. Färg.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
21.30 Väder.
21.35 En français. Färg.
21.55 Eritrea — provins eller självständig stat? Bengt Dyme skildrar sina intryck från ett besök hos befrielsefronten.
22.20—22.25 TV-nytt, väder.
TELEVISION 2
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Lejonet Krasse. Färg.
17.35 Det var en gång en sommar. Färg. Andra delen.
18.00 Bäfte 2. Färg. Nybörjarkurs i tyska.
18.10 Spela gitarr med Uffe och Tabbe. Färg.
18.30 Skratkammaren.
18.50 I naturen med Nils Dahlbeck. Färg.
19.20 Riksblandning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 Putes tips. Färg.
20.05 Columbo — amerikansk polisserie med Peter Falk. Färg.
21.20 Dokument utifrån. Färg.
21.25—22.00 TV-nytt, väder.

TV Onsdag

Skol-TV:
8.30—8.45 Att bygga från grunden — byggekunik. 5. Broar. Gymnasiet.
9.00—9.15 Ute i världen åk 2. 2. Två barn en dag i Istanbul. Lågstadiet.
9.20—9.40 Fä i Gofland och Öland. Mellanstadiet.
9.45—10.05 Efter gymnasieskolan.
10.10—10.30 Att vara två. Högstadiet.
10.35—10.55 Elektrisk energi. 1. Elektriska maskiner. Högstadiet.
12.00—12.20 Arabvärlden. Färg. 1. Arab. Högstadiet.
12.45—13.00 Förr i världen åk 3. 1. Landet. Lågstadiet.
13.10—13.25 Ute i världen åk 2. 2. Två barn en dag i Istanbul. Lågstadiet.
13.35—13.50 Vardagslivets kemi. 1. En dag med Eva. Högstadiet.
14.30—14.50 Filmklubben. 2. Att skapa en verklighet på film. Gymnasiet.
16.30—17.00 Barnens halvtimme. Färg.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Dom trodde en gång... Färg. 2. Nick näck näla...
18.25 Ljnen. Färg. Tecknad italiensk film.
18.30 Halvsju. Färg.
19.30 Vetenskap och forskning. Färg. Håller bihjälpna vad den lovar? Hur edlarfjärn är den heltäckande mattan? Bengt Feldreich.
20.00 Sverige — världssamvete. Färg. 2. Till demokratis försvår.
20.30 Man är ju inte mer än människa. Färg. Underhållning med vardagskomedier, berättelser och sånger av Åke Arenhild och Max Lindgren. Medverk. bl.a. Ernst-Hugo Järegård.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
22.00 Väder.
22.05 Tamen — polsk TV-spel baserat på Michail Lermontovs roman "Vår tids hjältar".
22.40—22.45 TV-nytt, väder.
TELEVISION 2
10.00—17.00 ca Allmänpolitisk debatt från riksdagen.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Lejonet Krasse. Färg.
17.35 Det var en gång en sommar. Färg. Tredje delen.
18.00 Gervasio. Marconignori. Färg. Italiensk mästardragspelaren spelar nyanimalt på elektroniskt- och vanligt dragspel.
18.20 Hopalong Cassidy. Striden vid offerplatsen. Amerikansk långfilm från 1947.
I rollerna: William Boyd, Aöndy Clyde, Ran
I rollerna: William Boyd, Andy Clyde, Rand Brooks, Fritz Leiber, Douglas Evans.
19.20 Riksblandning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 40-talister: Vinterstycke — pjäs efter en novell av Thorsten Jonsson. Färg. Regi: Lars G. Thelestat.
Medverk: Thure Karlsson, Bo Brundin, Bengt Andersson, Werner Nordberg, Clara Lindbergh, Fredrik Burgman.
20.30 Trygghet till salu? Reportage om hemförsäkringar.
21.00 Här är teater-London! Färg. Måte med Diana Rigg, Sven-Bertil Taube, Arnold Wesker, Edna O'Brien, John Arden m.fl. och scener från teaterbarn och engelskt-irlandsk melodram i ett aktuellt reportage av Christina Hanségård.
21.55 Mekanism musik. Färg. Kurt Möller har besökt Claes O. Friberg som har en omfattande samling av mekaniska musikinstrument.
22.20—22.25 TV-nytt, väder.